

صمد بهرنگی
ژباړه: م.ف. ناساز

کور او غلو او ګنډی حمزه

Ketabton.com

کور او غلو او گنجی حمزه

صمد بهرنگی

ژباړه: م. ف. ناساز

سمون: ویاړ

برېښنایي خپرېدنه او بیا کتنه: چنگاښ ۱۴۰۳

لړلیک

۱	سریزه.....
۱۳	کوراو غلو.....
۱۹	حسن پاشا او گنجی حمزه
۳۴	له چنلي بڼل څخه د گنجي حمزه تېښته
۴۳	کوراو غلو او یاران یې
۵۰	له حسن پاشا او گنجي حمزه څخه د کوراو غلو انتقام

سریزه*

د کورواغلو د پهلوانیو داستان په آذربایجان او د نړۍ په ډېرو هېوادو کې زیات مشهور دی. دا داستان د شاه عباس د زمانې له پېښو او د دغه دورې له ټولنیزې وضعې څخه سرچینه اخلي.

اوولسمه میلادي پېړۍ، د ولسي هنر په تېره بیا په آذري ژبه کې د عاشقۍ شعر (عاشیق شعري) د پیدایښت او غوړېدا پېر دی. د شپاړسمې پېړۍ په نیمايي کې سیاسي پېښو په آذري ژبه کې د فولکلوري آثارو د پیدایښت لپاره ډېره مینه، علاقه او زمینه ایجاد کړه.

لمړنی شاه عباس، اصفهان ته د پلازمېنې په لیږدولو او په دربار کې د آذري ژبې پر ځای ورو ورو د فارسي په دودولو او له قزلباشانو سره په مخالفت کولو او د دوې په خپه کولو او د هغوی په وړاندې د سیال په توګه د «شاهسون» په راوړاندې کولو سره، هغه ژوره مینه چې د لومړني شاه اسماعیل له وخته د آذربایجانیانو او صفویانو په مینځ کې له آذري شعر سره، چې خطايي نومیده، موجوده وه؛ له مینځه یووړه او د آذري ژبې حرمت مات شو او د شاه عباس او آذربایجان تر مینځ ښکاره او پټه مبارزه پیل شوه. دې مبارزې د آذربایجان په ګوټ ګوټ کې هغو بلواوو او پاڅونونو ته قوت بخښلو، چې په دې سیمه کې تر سره کېدل. دې جګړو سره خامخا مالیات لاپسې درنډل او د خانانو ظلمونو د خلکو ملا ماتوله....

*د عاشیق شعري نومې مقالې څخه، چې صمد بهرنگي د آذري ادبیاتو د لنډ تاریخ څخه په استفادې سره لیکلې ده. اصلي مقاله په خوشه مجله کې د تلې ۱۶ کال ۱۳۴۶ (۳۳ مه ګڼه کې) چاپ شوې ده.

نوې پېښې د مینانو لپاره، چې خپلې خبرې او ساز یې د خلکو د هیلو او غوښتنو د بیانولو لپاره کارولې، یوه نوې «اومه ماده» وگرځېده. مین هغه گرزنده سندرغاړی او ساز غږونکی دی، چې د کلیوالو په ودونو او د جشن په مجلسونو او په قهوه خانو کې چمبه او سورنۍ وهي او سندرې وايي او عاشقانه او جنګي او فولکلوريکې کیسې کوي. عاشقان د خپلو تصنیفونو شعر او آهنگ هم پخپله جوړوي. علی جان موجي د دغې زمانې شاعر د خپلې ناهیلې او ناګراري کچه داسې بیانوي:

گنتمک گرک بیر ئوز گه دیاره بوملکدن
کیم گون به گون زیاده گلیر ماجرا سسي
«موجی» خدا دن ایسته پو بحر ایچره بیرنجات
گردابه دوشسه کشتي نئلر ناخدا سسی؟

ژباړه:

له دې وطنه، چې شور او غوغا په کې ورځ تر بلې زیاتېږي، باید بل ملک ته کډه شو. موجي، په دې سمندر کې له خدایه نجات وغواړه، که بېړۍ په گرداب کې وغورځېږي د ماڼو چغې څه په کار راځي؟

په کال ۱۶۲۹ کې د ایران او عثماني امپراتورۍ د خونړیو جګړو په دوران کې په طالش کې د ښاري بېوزلو او بزګرو غبرګه بلوا پېښه شوه، چې شاه عباس او د هغه لاس پوځي خانان یې سخت وارخطا کړل. بلواګرو د شاه عباس او خانانو تجارتي مالونه او راټولې شوې مالیې او هر هغه څه چې

په یو ډول په حکومت پورې تړلي ول، لوت کړل او په بېوزلو یې ووېشل. ساري خان د طالش واکمن د نورو خانانو په مرسته د دغه سیمې بلوا وځپله. په قاراباغ کې د میخلي بابا په نامه یو سړي، آذربایجاني او ارمني بزگران پر ځان راټول کړل او د خانخاني او مذهبي خرافاتو پر ضد یې مبارزه پیل کړه. هغه له خپلو ملگرو سره کلي په کلي ګرځېده او تبلیغ یې کاوه او کلیوال به د مالیاتو د درانه پیتي او د خانانو د ظلم نه د خلاصون او د ټولنیزې وضعې د بدلون په هیله د هغه پر شا و خوا راټولېدل.

د میخلي بابا غورځنګ ورو ورو قدرت وموند او راڅرګند شو او په ټول قاراباغ او ارمنستان او شاوخوا سیمو کې یې نیلي وزغولې او د ده پټ تبلیغ یو ناڅاپه په یو وسله وال پاڅون بدل شو.

د آذربایجان په سوېل لوېدیځ کې اوضاع له دې نه هم لا خرابه وه. د جلالی لر (جلالیانو) پاڅون دغه ټوله سیمه نیولې وه. د دې پاڅون، چې له دیرشو کالو زیات وخت یې ونیو، یو خوا ته عثماني پاشاهان ول او بلې خوا ته یې شاه عباس او په ټوله کې خانان، پاشایان*، فیودالان او د مرکزي حکومت لاس پوڅي حاکمان ول.

د همدغو سیاسي او ټولنیزو پېښو په منځ کې هنري پنځونې هم وټوکېدې او وغوړېدې او د آذربایجان حماسي څېرې د عاشقانو د ساز او سوز څخه د رېښتیني اتلانو او ټولنیزو پېښو پر بنسټ رامنځته شوې او هماغه شان چې تل او په هر ځای کې معمول ده، د تېرو وختونو اتلان په خپلو

* پاشایان د عثماني امپراتورۍ د ایالتونو واکمنان ول، چې خپل شخصي جنګیالي یې لرل او د امپراتورۍ په چوپړ کې وو. پښتو ژباړه

آشنا خبرو سره په نوو کالو کې بېرته راڅرگند شول او د وخت له اتلانو سره
يو ځای شول.

د کورواغلو ځلانده، مبارزه او انساني خبره له دغه شان امتزاج څخه
منځ ته راغله.

د عباسي عاشق توفار قانلي د ژوندانه له شوره ډک داستان، چې شاه
عباس يې ناوې له ډولۍ څخه تېښتوي او دې په يوازې سر د خپلې ناوې د
خلاصون لپاره اصفهان ته پلي ځي، په حقيقت کې د آذربانو او شاه عباس
تر منځ د برالا او پټې مبارزې تمثيل دی. شاه عباس د وخت د خانخاني
قطب او د قدرت استازی او عاشق د هغه رغانده خلکو تمثيل دی چې
غواړي په آزادۍ کې ژوند وکړي.

ناويلی دې پاتې نشي، چې شاه عباس د آذربايجان په فولکلور کې په
دوو مغايرو بڼو انځورېږي. يوه يې په پورته ډول وويل شوه او بله يې د يو
مهربان او پراخ لاسي ملنگ په بڼه چې په شپه کې د وږو، کونډو او بېوزلو
خلکو مرستې ته وردانگي. په ظاهر کې، وروستۍ بڼه د حکومتي نظام د
سختو تبليغاتو او يو لړ غولونکو او ځان ښودونکو اقداماتو زېږنده ده، چې نه
پرېږدي ظاهريين او قانع خلک د واکمن نظام ماهيت وپېژني.

په هر حال، له دې سريزې وروسته، اوس راځو د کورواغلو نامتو داستان
ته:

د کورواغلو داستان او هغه څه چې په هغه کې بيانېږي د کورنيو او بهرنيو
غليمانو سره د خلکو د اوږدو مبارزو، د جلالي لړ د پاڅون او د وخت د نورو
پاڅونونو تمثيل دی، که په دوو ټکو کې ووايو: د کورواغلو او د ده د ډلې
پاڅون، د فيوداليزم او د ارباب رعيتي ضد پاڅون هغه حماسي او ښکلی

انځور دی چې د آسیا په یوه سیمه کې د گرمو وسلو د اختراع په پېر کې پیليږي او ایران ته د گرمې وسلې په واردېدلو سره پای ته رسېږي.

د پاڅون نیالګی د علي کیشي په نامه د یو ټولګی مشر په وسیله کېښودل کېږي چې د روشن (د راتلونکو کلونو کورواغلو) په نامه زوی لري. حسن خان چې یو لوی خان او مالدار دی، د یوې ډېرې کوچنۍ پېښې له کبله چې هغه یې ځانته سخت سپکاوی ګڼي، امر کوي چې د علي کیشي سترګې وباسي. علي کیشي له دوو بهانو سره، چې له افسانوي سیندني آسونو سره د ماديانو د یو ځای کېدو څخه لاس ته راوړي ول، د خپل زوی روشن سره د خان د سیمې نه تښتي او له ډېرو سېمو شا ته پرېښودولو وروسته وروسته په پای کې په چنلي بټل (د غره له خړې ډکه لمن) کې چې یو ډېرین او د سختو کړو وړو لارو یو غر دی، میشت کېږي. روشن د خپل پلار په شان د جادو په حکم په تیاره کې بهانونه روزي او په قوشابولاق (غبرګه چینه) کې په یوه ټاکلي شپه لامبي او په دې ټول د ده په روح کې د عاشقي هنر پیدا کېږي او علي کیشي له یوې ټوټې اسماني اوسپنې څخه چې په غره کې غورځېدلې وه، د خپل زوی لپاره د تورې جوړولو سپارښت کوي او وروسته له هغې چې خپل ټول سپارښتونه او وصیتونه کوي، مري.

روشن، خپل پلار په هماغه قوشابولاق کې خاورو ته سپاري او ورو ورو یې د هنر انگازه له غرونو څخه وځي او په کلو او ښارونو کې خپرېږي. همدغه وخت دې چې روشن د کورواغلو (د پانده زوی) په نامه شهرت موندلی دی.

دواړه بهانه، د ده هغه نامتو او له سیلۍ نه توند آسونه شول، چې قیرآت او دورآت نومېدل.

بالاخره کورواغلو بریالی کېږي چې حسن خان چنلي بڼل ته راوړي او اخور ته یې وټږي او په دې توگه د خپل پلار غچ ورڅخه واخلي. عاشق جنون، د لومړیو څخه له کورواغلو سره یو ځای کېږي او د کورواغلو او د چنلي بڼل د لوړو او دموکراتیکو افکارو تبلیغ کوي او غره ته د شورشیانو او پاڅون کوونکو لارښوونه کوي.

هغه څه چې په داستان کې مطرح شوي ښيي، چې د کورواغلو داستان په رښتیا د وخت د ټولنیزو او سیاسي پېښو پر بنسټ، په تېره بیا د جلالی لر له پاڅون څخه په الهام اخیستلو سره جوړ شوی دی. د ښارونو، کلو، رودونو او غرونو نومونه چې په داستان کې راغلي دي هر یو یې په یو ډول د جلالی لر د خاورې او پاڅون سره تړلي دي. سربېره پر دې د داستان ځینې بندونه (وینا) د بېلگې په ډول د توقات سفر او د زنجان سفر هغو پېښو او خاطرو ته ډېر ورته والی لري، چې د تاریخ په کتابونو کې راغلي دي او دلته یې ځانگړې هنري بڼه موندلې ده. له بل پلوه د داستان د شخصیتونو نومونه او القاب د جلالی لر له نومونو او القابو سره ډېر نژدې دي.

نامتو ارمني مورخ تبریزلی آراکل (۱۶۷۰-۱۶۰۲) په خپل نامتو تاریخي کتاب واغارشاپاد په ۸۶ مخ کې هغه ځوانان چې د کورواغلو په مشرۍ یې پاڅون کړی وو، داسې یادوي: «کورواغلو... دا هماغه کورواغلو دی چې اوس عاشقان د ده زیاتې ترانې وايي... گیزیر اوغلو مصطفی بگ، چې له نورو زرهاو کسانو سره یې پاڅون کړی وو... هماغه دی چې د کورواغلو په داستان کې د ده ملگری دی او نوم یې ډېر یادېږي. دغه ټول جلالی لر ول چې د حکومت ضد یې پاڅون کړی وو.»

خو کورواغلو یوازې د خپل عصر د اتلانو او پاڅون کوونکو انځور نه دی، ده د بابکيانو ځانگړتياوې او مېړانې، چې په نهمه پېړۍ کې يې د عربو يرغل ته سرونه ټيټ نه کړل، په ځان کې هم راټولې کړي دي. مور ډېر ښه د بابک او جاويدان، چې له بابک څخه وړاندې غر ته تللی وو، مبارزه او قهرجنې خبرې د کورواغلو په مېړنۍ خبره کې هم وینو.

هله چې کورواغلو، پهلوان ايواز د پلار نه اخلي او له ځان سره يې چنلي بڼل ته راوړي او د پهلوانانو مشر يې ټاکي، مور ته جاويدان را په يادېږي، چې بابک يې له مور څخه واخيست او غر ته يې بوت او د پاڅون کوونکو مشر يې کړ.

کورواغلو د داسې سړي زوی دی چې سترگې يې حسن خان ويستلې او جاويدان هم د داسې ښځې زوی دی چې سترگې يې ويستل شوې دي. احتمال لري چې بابک د خليفه د مامورانو له منگولو څخه د تينښتې لپاره ډېره موده په بېلابېلو نومونو او القابو ژوند کړی او يا يې د خلکو په منځ کې په څو نومونو شهرت موندلی او وروسته يې هم نوم د کورواغلو له نوم سره يو ځای شوی او د هغه سرگذشت د ده سره غوټه شوی وي.

د دادا قورقود داستانونه، چې لا لرغوني فولکلور او حماسي داستانونه دي د کورواغلو د داستانونو په پنځونې کې بې اغېزې نه دي. د دې دواړو د ورته والي ځانگړتياوې په گوته کول اوس اړين نه دي.

د کورواغلو پاڅون نه يوازې دا چې د لوټ او تالان لپاره نه دی، بلکې د شخصي شهرت او مقام غوښتنې او واکمنۍ ته د رسېدو لپاره هم نه دی. هغه يوازې د خلکو او آزادۍ په خاطر، د انساني شرافت په خاطر جنگيږي

او وياړي چې د خپل وطن په غرونو کې پالل شوی دی. په يو ځای کې
وايي:

مني بينادان بسله دی
داغلار قوينوندا قوينوندا
تولک تر لانلار سسله دی
داغلار قوينوندا قوينوندا

* * *

دولاندا ايگيت ياشيما
ياغي چيخدي ساواشيما
دليلر گلدي باشيما
داغلار قوينوندا قوينوندا

* * *

سفرائيله ديم هريانا
دئو لاری گيترديم جانا
قيرايتم گلدي جولانا
داغلار قوينوندا قوينوندا

ژباړه:

زه د اول نه د غره په غېږه کې روزل شوی يم، بازانو د غره په غېږه کې زما
نوم ياد کړ.

*

څنگه چې مې د ځوانۍ په درشل کې قدم کېښود، غليم زما مقابلې ته راودانگل. پهلوانان د غره په غېږه کې زما پر شا و خوا راتول شول.

*

هر ځای ته چې لاړم، دیوان می تنگ کړل، زما آس «قیرات» د غره په غېږه کې وزغاست.

کوراوغلو ښه پوهېږي چې هغه مبارزه چې عدالت او خلک یې ملاتړ کوي څومره ځواکمنه ده. هغه چې هرې خوا ته مخ اړوي په مینه او درناوي کې ځان ډوب کوي. همدا خبره د جگړې په ډگر کې ده ته جرئت بخښي چې په ډاډ سره خانانو او اربابانو ته آواز کړي.

قیرآتی گیتردیم جولانا
وارسا ایگیدلرین میدانا گلین!
گورسون دلیرین ایندی گوجونو،
بویاسئین انداتی آل قانا، گلین

*

کوراوغلو اییلمزیاغي یا، یادا،
مردین اسگیک اولماز باشیندان قادا،
نعره لر چکرم من بود و نیادا
گؤستررم محشري دوشمانا، گلین!

ژباړه:

پاشا! ما خپل آس «قیرات» وزغلاوه، که د میدان اتل لرئ، ورته ووايه
رامخ ته شه! اوس دې راشي او د مېړنو د مټو زور دې وگوري او اندامونه يې
په وينو رنگ شي.

*

کوراوغلو، غليم او پردي ته سر نه ټيټوي. مېړنی هېڅکله آرام نه کښېښي.
په نړۍ کې غوغا پورته کوم او دښمن ته قیامت جوړوم. ورته ووايه راشه!

د کوراوغلو ځواک هماغه د ولسونو ځواک دی، داسې لایزاله ځواک
چې د ټولو ځواکونو سرچینه ده. د کوراوغلو تر ټولو لویه ځانگړتیا پر دغه
ځواک باندې ډډه لگول او باور لرل دي. وايي:

ایگیت اولان هنج آیریلماز ایلیندن
ترلان اولان سونا و ئرمز گؤلوبدن،
یاغی آمان چکیر جو مرد الیندن،
لش لشین اوستو نه قالایان منم

ژباړه:

مېړنی هېڅکله له خپل ملت نه، نه بېلېږي. شاهین، نه پرېږدي چې د ده له
سیند نه کب وتښتوي. دښمن د مېړنو له لاسه د امن چغې وهي. زه هغه
څوک یم چې مړي پر مړي انباروي.

*

هغه ان د يوې شېبې لپاره نه هېروي چې د څه لپاره جنگېري، څوک دی او ولې مبارزه کوي. تل د خپلو خلکو د آزادۍ په فکر کې وي چې مريانو غوندې يې د خانانو او حکومتي نظام تر فشار لاندې ملاگانې ټيټې کړي دي. وايي:

قول دئيه رلر، قولون بوينون بورار لار
قوللار قاباغيندا گئدن تيرم من!

ژباړه:

چا ته چې مريي وايي خامخا خپل څټ ټيټوي. زه هغه غشي يم چې د مريانو مخامخ حرکت کوي.

*

د چنلي بټل ټولنيزې اړيکې عادلانه او ټولو ته يو شان دي. څه چې د لويو سوداگرو او خانانو نه په غنيمت اخيستل کېږي، د ټولو په واک کې ورکول کېږي، ټول په رزم او بزم کې گډون کوي. کورواغلو پر نورو باندې هېڅ امتياز نه لري، پرته له دې چې ټولو دې په دې دليل چې پر صداقت او انسانيت يې باور لري، په خپل مشرتابه منلی دی.

ان دا چې کورواغلو په خپل وخت خپلو پهلوانانو لپاره ودونه هم کوي. د چنلي بټل بنځې معمولاً د خانانو په پرده کې جونې دي، چې د عاشقانو له خولې د پهلوانانو د پهلوانۍ او د اندامونو د ښکلا صفتونه اوري او مينېري او بيا پهلوانانو ته پيغام استوي چې دوی پسې راشي. دغه بنځې، په خپله، په پهلوانۍ او جگړې کې له سړو نه لرې نه دي.

نگار چې په خپله خوښه يې له شاهانه ژوند نه لاس اخيستی او چنلي بڼل ته راغلې، يوازې د کورواغلو مېرمن نه ده، بلکې د ده هم جنگياله او همفکره هم ده. نگار، ښکلا او پوهه دواړه لري. پهلوانان د دې خبره اوري او حساب پرې کوي او هغه د يوې مهربانې مور په شان د هېڅ چا له حال نه بې خبره نده او ټول ورسره مشوره کوي.

د کورواغلو د حماسې بند بند د آزادۍ، مبارزې، دوستۍ، انسانيت او برابري څخه غږېږي. افسوس چې په دې لنډيز کې د هغو ټولو د بيانولو فرصت نشته. دا هم بايد ووايو چې د کورواغلو داستان په عين حال کې د آذري نظم او نثر تر ټولو ښه او ځواکمنه بېلگه ده او تر اوسه يې ۱۷ بنده په آذري کې راټول شوي او چاپ شوي دي، چې په آذربايجان کې، په آذري ژبه کې د چاپ شويو کتابونو تر ټولو لوړ شمېر پلورونکو کتابونو څخه دی.

کور او غلو

خو کاله پخوا په آذربایجان کې یو مېړنی پهلوان و. نامه یې کور او غلو وه. کور او غلو مخکې تر هغې چې په پهلوانانو کې مشهور شي، روشن نومېده. د روشن پلار ته یې علي کيشي وايه. علي د حسن خان د آسونو ناظر وو. د آس په روزنه کې سارې نه درلود او په نظر کولو سره پوهېده، چې فلاني آس څنگه آس دی.

حسن خان د شتمنو او ظالمو خانانو له جملې څخه وو. ده د نورو خانانو او اميرانو غوندې زښت نوکران او لښکرې درلودلې او هر څه به یې چې زړه وغوښتل، کول به یې، سړي به یې وژل او د خلکو ځمکې به یې غصبولې او له بزگرو او کسبگرو څخه به یې بې شمېره باج او خراج اخيست، آزادي غوښتونکي پهلوانان به یې بنديانول او ځورول. د هیچا زړه ترې ښه نه وو. یوازې ستر سوداگر او غټان او اشراف ورڅخه راضي ول، دوی د یو بل په مرسته خلک لوټول او په کار به یې گمارل. د مزو چرچو مجلسونه به یې جوړول، د ځان لپاره به یې په ښې هوا لرونکو ځایونو کې ښکلې او مجللې ماڼۍ جوړولې او هېڅکله د خلکو د ژوند په فکر کې نه ول، یوازې هغه وخت به خلک او بزگران ورپه یادېدل چې غوښتل به یې مالیات لوړ کړي.

په خپله حسن خان او نور خانان هم د لوي خان نوکران او فرمان وړونکي ول. لوي خان له هغوی باج اخيست او ورڅخه ملاتړ یې کاوه او اجازه یې ورکوله څنگه چې غواړي له خلکو باج او خراج واخلي خو هېره نکړي، چې د هغې ونډه باید هر کال زیاته کړي.

ستر خان ته به يې «خپل کار» وايه. «خپل کار» تر ټولو شتمن او
خواکمن خان وو. په سل هاو او زر هاو خانان او اميران او جلادان او
پهلوانان به يې په دربار کې مړېدل، د سپي په شان به له ده نه بېرېدل او
فرمان به يې ورله په پټو سترگو مانه.

يوه ورځ حسن خان ته خبر راغی چې د ده يو دوست، حسن پاشا د ده
ملاقات ته راځي. امر يې وکړ د عيش او عشرت مجلس تيار کړي او د پاشا
هرکلی وکړي.

حسن پاشا څو ورځې د حسن خان په کور کې پاتې شو او کله چې
غوښتل يې لاړ شي ويې ويل: «حسن خانه! اورېدلي مي دي چې ته ډېر
ښه آسونه لري!»

حسن خان مری وپرسوله او وې ويل: «زما د آسونو په شان آسونه په
دې نژدې شا و خوا کې څوک نلري! که غواړې يوه جوړه به درکړم.»
حسن پاشا وويل: «ولې به يې نه غواړم.»

حسن خان خپل د آسونو ناظر ته امر وکړ: «آسونه څرخای ته بو نه ځي
چې پاشا د خپلې خوبې آسونه انتخاب کړي.»

بودا ناظر علي کيشي پوهېده، چې په آسونو کې يې ډېر ښه آسونه شته
خو هېڅ يو يې هغو دوو بهانو ته نه رسېږي، چې پلار يې د سيندني آسونو
څخه وو. يوه ورځ يې د آسونه رمه د سيند غاړې ته بوولي ول او خپله په يو
گوت کې پروت وو. ناڅاپه يې نظر شو چې دوه آسونه د سيند نه راووتل او د
آسونو په رمې کې له دوو اسپو سره جوړه شول. علي کيشي دغه دواړه اسپي
تر نظر لاندې ساتلې څو يوه ورځ دواړو بهانونه وزېږول. د علي بهانونه ډېر
خوښېدل او ويلې چې د نړۍ تر ټولو ښه آسونه به شي. کله چې حسن خان

وويل غواړي خپل ميلمه ته آس ډالۍ كړي، نو هغه له ځان سره وويل: «ولې آسونه څر ته بو نه ځم؟ په آسونو كې د دې دواړو بهانو نه ښه آسونه نشته!»

آسونه يې څر ځای ته وشرل او دوه بهانه يې د خان مانۍ ته راوستل. حسن پاشا په خدا خدا له مانۍ نه راووت چې آسونه انتخاب كړي. ويې ليدل چې د آس هېڅ پته نشته او د مانۍ لاندې دوه واړه او خوار بهانونه ولاړ دي، وې ويل: «حسن خانه! د سوغات آسونه دې همدا دي، هه؟ زه دغسې ټټوگان ډېر لرم. اورېدلي مې وو چې ته ښه آسونه لرې. د ښو آسونو چې دې دا حال وي، افسوس د نورو پر حال.»

د دې خبرې په اورېدو سره د حسن خان مخ سور شو او دنيا پرې تورتم شوه. پر علي كيشي يې چغه كړه: «سړيه! در ته مې نه وو ويلي چې آسونه څر ته بو نه ځي!»

علي كيشي وويل: «خان دې سلامت وي، ته پوهېږې چې ما ستا په ناظرتوب كې د سر وينستان سپين كړي او تكړه آس پېژندونكې يم، ستا په آسونو كې د دې دواړو نه ښه آسونه نشته.»

خان د علي كيشي د دې گستاخي نه لا په غصه شو او جلاد ته يې امر وكړ ژر د دې گستاخ سړي سترگې وباسه.

علي كيشي چې څومره زارۍ او سوالونه وكړل، چې زه بې گناه يم، ځای يې و نه نيوه. جلاد ژر رامنډه كړه او علي يې ونيو او سترگې يې وړ نه وويستلې.

علي كيشي وويل: «خان، اوس چې دې د ژوند تر ټولو لوی نعمت له ما نه واخيست، دغه دواړه بهانه ماته راکړه.»

خان چې لا تر اوسه يې غصه ناسته نه وه، خغه يې كړه: «مرگوني
ټټوگان دې بوځه او ژر له دې ځايه ورك شه!»

علي د دواړو بهانو او له خپل زوي روشن سره د غره او بيابان لاره
ونيوله. هغه د غچ په فكر كې وو، د ځان او نورو ميليونو وطنوالو د غچ په
فكر كې، خو بايد د غچ اخيستلو ورځې تر رارسېدو پورې صبر وكړي.
هغه په ورځو ورځو او شپو شپو د خپل زوي او له دوو بهانو سره بيابانونه او
غرونه ووهل، په پاى كې يې د كړلېچونو او پېچومو نه ډك غره پر سر چې
چنلي بئل نومېده، واړول.

علي كيشي د روشن په مرسته د بهانو په روزنه كې سخت زيار وويست،
داسې چې څه موده وروسته ترې غښتلي او سيلۍ په شان تيز آسونه جوړ
شول، چې تر ننه يې د زمانې سترگو ساري او مثل نه وو ليدلى.
په يو آس يې د قيرآت او په بل يې دورآت نوم كېښود.

قيرآت دومره تېز وو، چې د درې مياشتو واټن يې په درې ورځو كې واهه
او دومره قوي او جنگيالى وو چې د جگړې په ډگر كې يې د لښكر سره
مقابله كوله او دومره وفادار او مهربان وو چې له كوراوغلو پرته به يې بل
څوك نه پرېښود ورباندې سپور شي، خو دا چې كوراوغلو به په خپله د ده
واگې د بل چا لاس كې وركړ. كله چې به له كوراوغلو بېل شو نو ژړل به يې
او هېږده به. زړه به يې غوښتل چې كوراوغلو راشي او ساز ورته وغږوي او
شعر او د پهلوانۍ سندرې ورته ووايي. قيرآت د كوراوغلو په ژبه ښه پوهېده
او د كوراوغلو په افكارو، د هغه د سترگو او لاس او بدن په حركاتو پوهېده.
البته دورآت هم له قيرآت نه كم نه وو.

روشن د خپل پلار له پلان څخه خبر وو او د زړه له کومي يې غوښتل چې د غچ ورځ لا ډېره را نژدې کړي.

کله چې علي کيشي مړ کېده فکر يې تر يوې اندازې آرام وو، ځکه هغه تخم يې چې کرلی وو اوس راټوکېدلی وو او باور يې درلود چې روشن به د ده پلانونه عملي کړي او د خلکو غچ به له ظالمانو نه واخلي.

روشن د خپل پلار جنازه په چنلي بټل کې خاورو ته وسپارله.

روشن په ډېر لنډ وخت کې وکولای شول چې نهه سوه نهه نوي له سره تېر پهلوانان په چنلي بټل کې راټول کړي او د خانانو او لويو خانانو سره سخته مبارزه پيل کړي.

د همدغه مبارزو او جگړو په موده کې په کوراوغلو مشهور شو. يعنې هغه سړې چې پلار يې پوند وو.

چنلي بټل ډېر ژر د ځورېدلو، آزادي غوښتونکو او غچ اخيستونکو پناه ځای شو. د چنلي بټل پهلوانانو د خانانو، اميرانو او «خپل کار» مالونه لوټول او پر بېوزلو او نېستمنو خلکو يې وېشل. چنلي بټل د داسې مېړنيو ټينگه کلا وه، چې قانون يې دا وو: هغه څوک چې کار کوي د ژوند کولو حق لري، او هغه څوک چې د نورو له کار او زحمت حاصل اخلي او مزې چرچې کوي، بايد نابود شي. که ډوډۍ شته بايد ټول يې وځوري او که نشته، ټول بايد وري پاتې شي او ټول بايد کوښښ وکړي چې ډوډۍ پيدا کړي. که هوساينه او نېکمرغي ده بايد د ټولو لپاره وي او که نشته نو د هيچا لپاره به نه وي.

کوراوغلو او پهلوانان يې په هر ځای کې د خلکو پلويان او د خانانو او مفتخورو کلک دښمنان ول. هېڅ خان د چنلي بټليانو له وېرې آرام خوب نه درلود. خانانو چې هر څومره هڅه کوله چې چنلي بټليان خواره واره کړي او

کوراوغلو ووژني، برلاسه نه شول. د سترخان لښکرو څو واړه پر چنلي بڼل یرغل وکړ، خو هر ځل د غرونو زمريانو په لاس د غره په پېچومو او کړلېچو کې تس او نس شول او خان له ماتې او رسوايي پرته بل څه لاس ته را نه وړل.

د چنلي بڼل ښځې هم د خپلو سړو نه کمې نه وې. د ساري په توگه د کوراوغلو ښکلې ښځه، چې نامه يې نگار وه، يوه زمريالۍ ښځه وه چې په کراتو مراتو يې د جگړې کالي اغوستلې او توره په لاس پر آس سپره د غليم په زړه کې ورننوتلې او د مړو ډېری يې جوړه کړې وه.

د کوراوغلو هره پهلواني او هر جگړه ييز سفر يې يو بېل بېل داستان دی. د کوراوغلو داستانونه په اصل کې په ترکي ژبه ويل کيږي او د ښکلو او له معنا نه ډکو شعرونو سره يو ځای د آذربايجان عاشقان يې له ساز او آواز سره خلکو ته وايي.

حسن پاشا او گنجی حمزه

د چنلي بڼليانو پاڅون ورو ورو دومره غښتلی شو، چې په سترخان ډگر تنگ شو او کله یې چې ولید د کوراوغلو مقابله نشي کولای د ناچاری نه یې ټولو خانانو، امیرانو، مشرانو، پهلوانانو او د لښکر لویانو ته لیک واستاوه او هغوی یې راوبلل چې راشي او مشورتي مجلس جوړ کړي.

کله چې ټول په مجلس کې حاضر شول او هر یو پر خپل ځای کیناست، سترخان په وینا پیل کړه: «حاضرینو! څنگه چې خبر لرئ، له څه مودې راهیسې یوه ډله غله او بلواگر په غره کې راټول شوي او د هېواد هوساینه او امنیت یې گډوډ کړی دی. د دغه لوټمارو غلو مشر د کوراوغلو په نامه د یو بې لاسو پښو مهتر زوی دی، چې خلک وژني او په غلا او لوټمارۍ کې ساری او مثال نه لري. د هېواد په هر ځای او هر گوټ کې چې غلا، سړی وژنه او گډوډي وي، د ده ډله په کې لاس لري. د کوراوغلو ډلگۍ ورځ تر بلې خطرناکه کیږي. که موږ لاس تر زنې کښینو، یوه ورځ به سترگې وغړوو او و به گورو چې چنلي بڼليانو زموږ ټوله خاوره او مالونه غصب کړي دي. هغه وخت یا باید خپل لاس او پښې راټولې کړو، وتښتو او یا ور شو د دغو بلواگرو شوکمارو نوکري او خدمت وکړو. معلومه نه ده، چې خدای د دغه ځاینانو په زړه کې لږ څه رحم هم اچولې دی که نه... خانانو، امیرانو، مشرانو، پهلوانانو تاسو ته خبرداری درکوم: دغه بلواگر غله به په خپلې مور او په خپل ورور هم رحم و نه کړي.

هغه ستر خطر، چې د هېواد امنیت گواښي، زه یې اړ کړم چې د دې مجلس د جوړېدو امر وکړم. نو څه تدبیر باید ونیسو؟ څنگه کولای شو دغه

بلواگر پر خپل ځای کښینو؟ آیا دا ټول نجیزي، دا ټول محترم خانان او نامتو پهلوانان او سرکردگان به د یو بې لاسو پښو مهترزي چاره ونشي کړای؟...»

خپلکار خپله وینا تمامه کړه او د مرغلرو پر تخت کیناست. د مجلس خلکو لاسونه وپړکول او چیغې کړې: «ژوندی دې وي خپلکار، د وطن او ملت د امنیت ضامن... مړه دې وي د چنلي بڼل بلواگران!...»

د مجلس د خلکو شور او ځور دیوالونه ولرزول. خپلکار د سر او لاس په ښورولو سره د خانانو او مشرانو ځواب ورکاوه. وروسته چې چوپتیا شوه، خبرې اترې پیل شوې. یو تن وویل: «که ډېرې پیسې ورکړو، کوراولو به له شوکمارۍ نه لاس واخلي.»

بل وویل: «د چنلي بڼل شا و خوا ځمکې به کوراولو ته ورکړو، چې هر ډول یې زړه وي د خلکو نه دې باج او خراج اخلي او نور دې موږ نه په تنگوي.»

یو بل وویل: «یو څوک کوراولو ته ورولېږو وگورو وروستی خبره یې څه ده. هر څومره ځمکه او پیسې چې غواړي ور یې کړو او پخلا یې کړو.»

حسن پاشا هم په دې مجلس کې وو. دې د **توقات** واکمن وو. هماغه سړی وو، چې حسن خان د ده په خاطر د علي کیشي سترگې ویستلې وې. حسن پاشا د سترخان ښی لاس وو. د خپلکار په میلمستیاوو کې به تل پر دسترخوان کیناسته او چې کله به خپلکار ناروغه وو، د هغه پر بالښت به یې پلتۍ وهلې وه، په رښتیا یا درواغو به یې ځان غمژن ښوده. د لښکرکشی ځواک او هنر یې هم زده وو.

د لښکر هر یو تن به له ده نه د سپي په شان ډارېده او د گډې په شان به یې د خپلو جگپوړو اطاعت کاوه.

مقصد دا چې حسن پاشا د خپلکار په مجلس کې وو او هېڅ خبره یې نه وه کړې. خپلکار د ټولو وړاندیزونه واورېدل او په آخر کې یې وویل: ستاسو په دې وړاندیزونو کې هېڅ یو د چنلي بڼل د بلواگرو چاره نشي کولای. اوس به غور شو وگورو چې حسن پاشا څه وایي.

خانانو او امیرانو په زړه کې حسن پاشا ښکتنځه او رد و بد یې ورته ویل. آخر خانان او امیران او غټان تل د یو بل مقام او رتبې ته سترگه خړه کوي، دوی هیله کوي چې سترخان ته تر ټولو گران وي چې وکولای شي چې په لا آزاد لاس او ځواک سره د خلکو نه باج او خراج واخلي او لا ښې مزې او چرچې وکړي.

حسن پاشا راپورته شو، تعظیم یې وکړ او د خپلکار د پښو لاندې ځمکه یې ښکل کړه او وې ویل: «خپلکار دې سلامت وي، زه څه سپی یم چې د خدای د سیورې په مقابل کې خوله خلاصه کړم، خو اوس چې د خپلکار مبارک امر دی زه چې له سپي نه لا خوشې یم هم خبرې وکړم مجبور یم اطاعت یې وکړم ځکه چې ویلي دي: د خپلکار امر د خدای فرمان دی.»

حسن پاشا بیا تعظیم وکړ او وې ویل: «خپلکار دې سلامت وي، زه کورواوغلو ښه پېژنم، هغه په هېڅ شي کرارولی نشو، خو د دار په پړي. ما ویلي وو چې د ده د گستاخه پلار سترگې وباسئ، اوس هم غواړم کورواوغلو په خپلو لاسو غلی کړم. تر څو دا شوکمار ژوندی وي، خورې اوبه به زموږ له ستوني تهرې نشي. باید چنلي بڼل ته لښکر وباسو، یو ستر لښکر چې دوې یې د لمر سترگه خړه کړي او یو سر یې په ختیځ او بل یې په لوېدیځ کې

وي. البته بيا امر، د خپلکار مبارک امر دی او موږ ستاسو سپي يو، چې له غپ غپ پرته نور څه د ويلو لپاره نه لرو.»

حسن پاشا بيا تعظيم وکړ او د خپلکار تر پښو لاندې ځمکه يې مچ کړه او پر ځای کيناست.

مجلس غلی وو. ټولو د خپلکار خولې کې سترگې ښخې کړې وې. په پای کې خپلکار وويل: «شاباس، حسن پاشا، شاباس ستا په پوهه او هوښيارۍ. رښتيا چې پوه سېی يې.»

حسن پاشا له دې ستاينې نه لکه د سپي په شان، چې د خپل خاوند مخې کې لکۍ ښوروي څو خپله خوښي او خوشالي څرگنده کړي، موسکي شو او ځان يې خوښ او خوشاله وښود. وروسته خپلکار وويل: «چنلي بل ته له لښکر ايستلو پرته موږ بله چاره نلرو. دا ځل لښکر ايستل بايد دومره ستر وي چې د چنلي بل پر ډبرو لږزه پريوځي. حسن پاشا، ته له همدې گړۍ نه پوره واک لرې، چې هر څنگه لازمه گڼې سرتېري وگماري او بريد کولو ته چمتو اوسه. ته به د ټولو ځواکونو عمومي قوماندان يې، د بريد تياري ونيسه او د غره د شوکمارو کار پای ته ورساوه. که کورواغلو تر پښو وغورځوي، خپل صدراعظم به دې کړم.»

سترخان بيا مجلس ته مخ وگرځوه او وې ويل: «حاضرينو، پوه شئ او خبر شئ چې له دې گړۍ وروسته حسن پاشا د لښکر عمومي قوماندان دی او پوره واک لري. هر څوک چې د ده له فرمان نه سر وغړوي، د دار پړی د هغه په انتظار دی.»

د مجلس خلک نه پوهېدل چې څه ووايي، زړونه يې له کينې او کرکې نه ډک شوي ول.

حسن پاشا د خپلکار له مجلس نه ووت او له ځنډ پرته توقات ته ولاړ او د سرتېرو گمارنه يې پيل کړه. د سرتېرو د گمارنې په وخت يې د خپل لاس لاندې پهلوانانو او سرگروپانو سره يې جنگي شوراگانې جوړولې، چې پر چنلي بڼل باندې د بريد نقشه جوړه کړي.

د دغو شوراگانو نه په يوې کې مهتر **موتوز**، چې ستر پهلوان وو، حسن پاشا ته وويل: «پاشا دې سلامت وي، موږ د خپلکار او ستاسو د پښو خاورې يو او پوهېږو چې ستاسو فرمان د خدای فرمان دی او هېڅوک حق نه لري ستاسو له فرمان نه سرغړونه وکړي. خو دا خبره هم ده که کورواغلو په قيرآت سپور وي چې د ټولې دنيا خلک راټول شي بيا هم د ده د سر نه يو وښته کمولی نشي. که غواړې کورواغلو له منځه لاړ شي، لومړی بايد آس يې تر لاسه وباسو او که داسې نه وي نو د کورواغلو سره جنگېدل به هېڅ پايله و نه لري. د مهتر موتوز خبره د حسن پاشا په نظر عاقلانه ښکاره شوه، وې ويل: «موتوز، څوک چې په درد پوه شي، درمل يې هم پېژني. وايه، وگورو څنگه کولای شو قيرآت د کورواغلو له لاسه وباسو؟»

مهتر موتوز وويل: «پاشا دې سلامت وي، قيرآت خو په پيسو اخيستلای نه شو، له سره تېر يو کس بايد چنلي بڼل ته لاړ شي يا د خپل سر وبايلي يا قيرآت غلا کړي او رايې ولي.»

حسن پاشا د مجلس خلکو ته وکتل. ټولو سرونه ښکته اچولي ول. د چا غږ پورته نه شو، ناڅاپه د مجلس پايزار ځای نه خيړن پرڼ پښې لوڅې گنجی راپورته شو. د مجلس خلکو وکتل، گنجی حمزه يې وپېژانده. گنجی حمزه نه پلار درلود او نه مور او نه کور او ژوند. هېڅ پته نه وه، چې له کومه خوري او چېرته ځملي. په هېڅ جومات او مجلس کې چا ځای نه ورکاوه،

چې خپلې به پټې کړي. د سپي ځای وو خو د ده نه وو. اوس یې دې جنګي شورا ته څنګه لار موندلې وه؛ یوازې په خپله پوهېده. پخوانیو ویلي دي، گنجیانو ته زرهاو چلونه ورځي.

مطلب دا چې حمزه د مجلس منځ ته راغی او وې ویل: «پاشا، دا کار، زما کار دی. دلته پهلواني او د مټ زور په کار نه دی. باید د چل نه کار واخیستل شي او چل زما پلرنی او نیکه نی کار دی. که مې وکړای شو قیرآت راولم نو راوستی به مې وي، که مې و نه شو کړای او کوراوغلو راباندې پوه شو، نو هېڅ نه کیږي، پرېږدئ د هېواد له زرهاو گنجیانو څخه یو سر کم شي.»

حسن پاشا وویل: «حمزه، که دې قیرآت راوړ، د دنیا ټولې اړتیاوې به دې پوره کړم.»

حمزه وویل: «یوازې د دنیا مال په درد نه خوري.»
پاشا وویل: «حمزه، بیګ (خان) به دې کړم، د خانۍ مقام به درکړم.»
حمزه وویل: «نه پاشا، دا هم یوازې زما د ستونزې غوټه نشي خلاصولی.»

حسن پاشا وویل: «تا به خپل زوی کړم.»
حمزه وویل: «نه، د مجلس خلک دې ستا نه لوګي شي. زه د دوی نه هېڅ یو یوازې نه غواړم او ته هم درې واړه یو ځای ما ته نه راکوی. پرېږده ستا نه یو داسې څه وغواړم چې ما ته له دې درې واړو ډېر گران وي او تا ته ارزان.»

حسن پاشا وویل: «وايه، وگورم څه غواړئ.»
حمزه وویل: «پاشا، زه دې لور غواړم.»

حسن پاشا د دې خبرې په اورېدو سره عصباني شو او د تخت بازو يې کلک په سوک وواهه او غږ يې وکړ: «دغه بې سره بې پښو احمق وباسئ. دغه گنجی غواړي زما زوم شي...»

که مهتر مورتوز د گنجي مرستې ته نه وای وردانگلي، جلادانو په هماغه دقیقه کې ټوټې ټوټې کاوه. مهتر مورتوز د جلادانو مخه ونیوله او حسن پاشا ته يې وويل: «پاشا، ستا نه څار شم، آيا د سترخان فرمان دې هېر کړی دی، چې په هر وزن چې وي د کوراوغلو کار ختم شي.»

حسن پاشا په کرار شو او د ځان سره يې حساب وکړ. ويې ليدل چې بله لاره نلري پرته له دې چې بايد گنجی حمزه پخلا کړي. له دې کبله يې حمزه ته وويل: «احمقه، آخر تا په دې جينۍ که څه ليدلي دي، چې له هر څه يې ښه گڼي؟»

حمزه وويل: «پاشا، ته په خپله پوهېږې چې گنجيان ټول د حريف په چل پوهېږي، ښه ده، زه هم بالاخره له ځان سره د دخل او خرج حساب وکړم. زه پوهېږم چې ته دغه درې واړه شيان يو ځای ما ته نه راکوې، يعنې هم مال او شتمني راکړی، هم ما حمزه خان کړی او هم مې خپل زوی. خو که لور دې وکړم ستا زوم به شم او د سړي زوم د هغه د زوی په شان وي، بيا مال او شتمني او مقام په خپله راځي.»

د مجلس ټولو خلکو د حمزه پر پوهه او زیرکی باندې شاباسي ووايه. حسن پاشا په فکر کې ولاړ. زړه يې هېڅ نه غوښتل خپله لور گنجي حمزه ته ورکړي خو له بل پلوه يې فکر کاوه که چېرې قيرآت په لاس راشي، کوراوغلو به مات شي او دغه وخت به صدراعظمي ده ته ورسېږي. له دې کبله يې وويل: «حمزه، منم يې.»

حمزه وويل: «نه پاشا، داسې نه شي کېدای، زحمت وباسه دوه کرښې لوظنامه وليکه او په پای کې يې مهر کړه او ماته يې راکړه، چې په تخرگ جيب کې يې کېږدم. بيا مهلت وټاکه، که د مهلت تر پايه مې قيرآت راوړ، لور دې راکړه، که مې را نه وړ، ووايه چې خټ مې ووهي.»

حسن پاشا له مجبوري دوه کرښې لوظنامه وليکله او مهر يې کړه او د گنجي حمزه په لاس يې ورکړه او مهلت يې وټاکه. گنجي حمزه کاغذ واخيست، غبرگ يې کړ او په تخرگ جيب کې يې کښود او د جيب خوله يې په لوی خنځکی ستې ټينگ وټاړه. او وې ويل: «اوس اجازه راکړه چې رخصت شم.»

* * *

اوس موږ حسن پاشا او نور پر خپل ځای پرېږدو، چې د لښکر ايستلو او پر چنلي بڼل باندې د بريد تياري ونيسي، او څو په گنجي حمزه پسې.

گنجي حمزه چموسې په پښو کړې او پېتاوې يې وتړلې، يوه مړۍ ډوډۍ يې په دستمال کې تاو کړه او پر ملا پورې يې وتړله او ډانگ يې په لاس کې واخيست او روان شو.

د شپې او ورځې يې مزل کاوه، واټنونه يې وهل، د ونو تر سيوري لاندې به يې لږه غونډې دمه کوله، او په غرونو او درو کې به پورته ښکته تلو څو يو ورځ مازيگر د چنلي بڼل د غره لمن ته ورسېد.

کوراولو د يو غټ کمر پر سر ولاړ وو، د کاروان د تگ لاره يې څارله چې گوري يو کس چنلي بڼل ته راروان دی او په خپوڅو غره ته ځيږي.

کوراوغلو تر هغه ایسار شو چې گنجې حمزه د کمر بېخ ته راوړسېد او پورته ختلو باندې یې شروع وکړه. کوراوغلو راکوز شو او د گنجې حمزه مخه یې ونيوله او ورته یې وویل: «و نه ښورې! وایه څوک یې! له کومه راځې او چېرته ځې؟ حمزه ناڅاپه سر را پورته کړ، گوري یو ځوان یې مخې ته ولاړ دی، داسې ځوان چې سړی جرئت نشي کولای مخ ته یې وگوري، سترگې یې له غضبه ډکې او بریتونه یې د گډو د ښکر په شان تاو را تاو خښېدلو او څیړولو ته تیار، توره یې تر ملا داسې چې سړي به له ځان سره وویل: «دغه توره به هېڅکله د خانانو او د خلکو د دښمنانو د وینو تویولو څخه مړه نشي. وگوره توره څنگه په خپل تېکي کې د خپګان احساس کوي! د دغې تورې اوسپنه یې گواکې په کینې سره ویلې کړی ده! ته به وایې چې د کوراوغلو توره تل تا ته وایی: اې کینې، ته هم د مینې په شان سپېڅلې یې! مور نشو کولای خلکو ته خپله مینه ثابتې کړو، مگر دا چې د خلکو له دښمنانو سره کینه وکړو، ته د ظالم د وینې په توییدو سره مظلومانو سره مینه کوي.»

گنجې حمزه په لومړي نظر کوراوغلو وپېژانده خو ځان یې په ټګۍ وواهه او وې ویل: «په کوراوغلو پسې ګرځم.»

کوراوغلو پوښتنه وکړه: «له کوراوغلو سره څه کار لری؟»

حمزه وویل: «درد او بلا دې زما پر ځان! زه مهتر یم شپې او ورځې مې د خانانو او پاشاګانو په نوکړۍ کې خوشې تېرې کړي دي. د چنگېنو نه ډکو ډنډونو اوبه مې دومره څښلي دي، چې شونډي او تالو مې له خټو نه پرېسېدلي دي، کاشکې زما پر ځای مور مې یو تور سپی زیږولی وای او زه یې په دې مصیبت باندې نه وای اخته کړی. څنگه چې سر مې گنجی دی، په هېڅ ځای کې تم کېدای نه شم، هر څومره چې تکلیف وباسم او ور ته کار

وکړم، خو چې پوه شي سر مې گنجی دی، شپي مي. نو د گنجي توب له لاسه راباندې دا ښکلې او پراخه دنیا تنگه شوې ده. نه پوهېږم څه خاورې پر سر باد کړم. اوس راغلی يم کوراوغلو ووينم. د قدمونو يې څار شم. اورېدلي مي دي پراخه سینه او ځوانمردي لري او ډوډۍ له هېچا نه سپموي. يا به مې پرېږدي د دسترخوان پاتې شونې يې وخورم او د يوې گتې او سوړي منځ کې د خپل عمر وروستۍ ورځې تېرې کړم يا دا چې له تنه مې سر جلا کړي، چې د تل لپاره د درد او غم نه خلاص شم، له دغه بې فايدي سر نه، چې هېڅ ارزښت نه لري د کوراوغلو تر قدمونو څار کړم.»

گنجي حمزه خپلې خبرې بس کړې او په های های ژړلو او اوښکو تويولو يې پيل وکړه، داسې يې ژړل او اوښکې يې تويولې، چې پر حال يې د کوراوغلو زړه وسو او وې ويل: «پاخه څو! کوراوغلو زه خپله يم.»

حمزه چې دا خبره واورېدله د کوراوغلو پښو ته پرېوت او وې ويل: «ستا نه څار کوراوغلو، ما له خپله دره مه شړه! پر ما رحم وکړه!»

کوراوغلو، حمزه له ځمکې راپورته کړ او وې ويل: «پاخه، ته خو آخر سپړی يې! بايد نه دی، چې سپړې دې د يوې مړۍ ډوډۍ په خاطر د چا پښو ته پرېوزي.»

گنجی حمزه راپورته شو. کوراوغلو وويل: «ښه، وگورم څه کار دې له لاسه کېږي.»

حمزه وويل: «کوراوغلو، زه درنه څار شم، زه پوهېږم چې ته نشې کولای ما په دې گنجي سر سره کېدې او د شرابو وېشونکی وټاکې، همدومره چې يو آس زما په لاس راکړې او در ته يې وروزم، خونښ يم. پلار او نيکه مې هم دا کار کاوه.»

کوراوغلو، گنجي حمزه له لاسه ونيو او يارانو ته يې راووست.
يارانو يې وويل: «کوراوغلو، دا دې له کومه پيدا کړ؟ ښه ده هر څه چې
غواړي ور يې کړو او په خپله مخه لاړ شي. پاتې کېدل يې په چنلي بټل کې
ښه نه دي.»

کوراوغلو وويل: «خو هېره کړې مو ده چې موږ د همدغسې کسانو، د
همدغسې بېوزلانو په خاطر په چنلي بټل کې جنگيږو؟ اصلاً موږ په چنلي
بټل کې د څه شي لپاره راټول شوي يو؟ غواړم دا را ته ووايي.»

د يارانو نه يو تن، دلي حسن وويل: «کوراوغلو، رښتيا چې ته يو واقعي
انسان يې، د نه خلاصېدونکې کينې تر څنگ نه خلاصېدونکې مينې ستا په
ځان او زړه کې ځای نيولی دی، کله چې څوک د مينې اړ ووينې، حاضر يې
چې له هر څه لاس واخلي او کله چې له دښمن سره مخامخ کېږي د خپل
هر څه نه لاس اخلي څو په ټول ځواک سره له دښمن سره کينه وکړي او
وينه يې توی کړي.»

د چنلي بټل ښځې د غاړو څنډو نه راغلې وې او خبرو ته يې غوږ نيولی
وو، نگار بي بي، د کوراوغلو مېرمن، سړي او ښځې ټيل وهلې او رامنځ ته
شوه او دلي حسن ته يې مخ واړوه او وې ويل: «دلي حسنه، ته رښتيا وايې،
خو دا ځل لکه چې کوراوغلو بې ځايه مينه کوي، څه پته ده چې دا سړی د
حسن پاشا جاسوس وي؟»

چا څه و نه ويل. کوراوغلو چې وليد ياران يې ټول د نگار پر خوا دي، وې
ويل: «دا بيچاره، که ټول اور هم شي، نشي کولای ان د خپلو پښو لاندې
ځای وسوزوي. نو ښه به وي چې پرېږدو يې په په چنلي بټل کې پاتې شي

او يوه مړۍ ډوډۍ وڅوري او د خپل عمر څو وروستۍ ورځې له سرخوړۍ پرته تېرې کړي.»

گنجی حمزه په چنلي بڼل کې پاتې شو. نس يې مړاوه. او هغه چارې به يې سرته رسولې چې يارانو به ورته ښوولې. چارې به يې دومره ژر او ښې سر ته رسولې چې ژر يې د ټولو درناوی لاس ته راوړ. چنلي بڼل داسې ځای نه وو، چې د سړي درناوی په کاليو او شتمنيو پورې وي. اصلاً هلته چا شتمني نه درلوده. هر څه چې ول د ټولو مال وو. ټولو کار کاوه، ټول جنگېدل، ټولو خوړل او پر خپل وخت به يې د شرابو، نخا او د ساز مجلسونه جوړول. کوراوغلو چې کله د گنجي حمزه چالاكي وليده، د يو مرگوني يابو ساتنه يې ده ته ورکړه. دغه يابو ته چې، ډېر زيات کار يې کړې وو او پيټي يې چلولي ول، له پوټکي او هډوکي پرته نور څه ورته نه ول پاتي.

گنجي حمزه د يابو ساتنه او پالنه په داسې ډول پيل کړه چې سهار او مازيگر به يې پالنه کوله او د زړه له کومې به يې خدمت کاوه. کله به يې هم د نورو آسونو اوربشې او وابنه پټول او د يابو مخې ته به يې اچول. يابو به خوړل. ورځ په ورځ به يې ښه ښه کېده، په لږه موده کې پوره چاغ او کار کولو ته تيار شو.

يوه ورځ کوراوغلو غوږل ته سر وربښکاره کړ. يابو يې وليد. لومړی يې و نه پېژانده. وروسته چې يې وپېژانده حيران دريان پاتې شو. وې ويل: «حمزه، زه هېڅ نه پوهېدم چې ته د آسونو دومره ښه پالنه کولای شۍ.»

حمزه وويل: «څار دې شم کوراوغلو، ما چې سترگې غړولي دا کار کوم او پلار او نيکه مې هم دا کارونه کول...»

کوراوغلو وويل: «نه پوهېږم څنگه شو چې سړکال دورآت څه خوار او کمزوری شوی دی. ښه ده هغه تا ته وسپارم. حمزه بايد داسې پالنه يې وکړې چې ډېر ژر قيرآت ته ورسېږي.»

گنجي حمزه د دې خبرې په اورېدو سره په زړه کې گوړې ماتولې. نن دورآت درته سپاري، خامخا سبا به د قيرآت وار راشي.

د کوراوغلو ياران، ښځې وې که نارينه، خوښ نه ول چې دورآت حمزه ته وسپارل شي. خو حمزه د کوراوغلو په زړه کې داسې ځای نيولی وو، چې کوراوغلو ورباندې لږ شک هم نه کاوه.

دورآت او قيرآت دواړه په يوه غوجل کې ساتل کېدل. د دواړو آسونو په پښو کې زولانې وې، چې بېلې بېلې کلي گانې يې درلودې. سربېره پر دې د هر يوه په غاړه کې کلک ځنځيرونه پراته ول چې هغه هم د غوجلې پر ديوالونو باندې ميخ شوي ول. هېڅ پهلوان نشو کولای د آسونو مخې ته ورشي او که په يو ډول ور هم شي په هېڅ ډول نشي کولای آسونه ايله کړي او بويې ځي. کلي گانې خپله کوراوغلو ساتلې.

کوراوغلو، حمزه بوت او دورآت يې په لاس ورکړ. حمزه د آس په ساتنه کې سخت کوښښ کاوه. خو کله چې آس په چاغېدو راغی، گنجي حمزه ورته اوربشې او واښه کم کړل. آس بيا په خوارېدو شروع وکړه. کوراوغلو د حمزه نه پوښتنه وکړه: «حمزه ولې دورآت بيا ورځ په ورځ کمزورې او خوارېږي؟ لکه چې ښه ساتنه يې نه کوې؟»

گنجي حمزه وويل: «هر څه چې زما له لاسه پوره وي نه يې سپموم. خو فکر کوم دورآت تازه هوا ته اړتيا لري. آخر، کوراوغلو، دغه بې ژبې حيوان

شپه او ورځ په غوځل کې تېروي. د پښو او خټ نه هم تړل شوی، هرو مرو د کمزوري سبب يې همدا دی.»

کوراوغلو د دورآت د زولنې کلي راواخيسته او حمزه ته يې ورکړه، چې کله نا کله آس بهر وباسي څو تازه هوا پرې ولگي.

بيا يارانو يې نيکه وکړه، چې بايد نه دی سړی په هر کس او ناکس باور وکړي. که گنجی حمزه دورآت وتښتوي، څه کولای شو؟

کوراوغلو بيا ښځې او نارينه غلي کړل او وې ويل: «هېڅ مه ډارېږئ. هېڅ نه کېږي.»

گنجي حمزه په څو ورځو کې دورآت دومره تيار کړ، چې اصلاً د کمزوری او خواری نښه په کې پاتې نشوه.

ورځې يو پر بل پسې تېرېدلې او حمزه ډارېده چې و به نشي کړای پر وخت قيرآت حسن پاشا ته ورسوي. مهلت هم په ختمېدو وو. له ډېرې مودې فکر او خيال او شک او انديښنې وروسته يې يوه شپه له ځان سره وويل: «که زه يو کال دوه کاله هم دلته پاتې شم، کوراوغلو به هېڅکله د قيرآت کلی ماته رانکړي او سر بېره پر دې په توقات کې داسې څوک نشته، چې د قيرآت او دورآت تر منځ فرق وکړي. ښه ده همدا شپه دورآت بوځم او حسن پاشا ته يې ورکړم او ورته ووايم چې قيرآت همدا دی. بيا به د پاشا لور واخلم او څو ورځې به عيش او نوش وکړم او د دنيا غم به هېر کړم. څو پورې به د هر کس او ناکس د دسترخوان جوته خورم او له هر ځايه به شړل کېږم؟ د پاشا لور چې مې ښځه شوه، نور څوک را ته په کړه سترگه نشي کتلای، نور څوک جرئت نه کوي ما ته گنجی حمزه ووايي. زه به حمزه بېگ شم، د پاشا زوم! د پاشا د زوم زړه چې هر کار وغواړي، کولای شي. هغه

وخت به د هغه ټولو شپو تلافی وکړم په کومو کې چې به ناروم او خاورو
خزلو کې پروت وم. په بیلاقل کې به ځانته پرتمینې مانی جوړې کړم. بې
شمېره مینځې او نوکران به لرم، په میلیونو میلیونو پیسې به لگوم. گران بیه
شراب به څښم. د زرکو، چرگانو او پسونو غوښې او کبابونه به خورم. گران
بیه او ښکلې جامې به اغوندم. ځانگړي ښکار ځایونه به لرم. مهتر، پهره دار
او څه او څه به لرم!... آخ خدايا! له ډېرې خوشالۍ لېونی کېږم!...

له چنلي بڼل څخه د گنجي حمزه تېښته

گنجي حمزه دا فکرونه کول او تلو ته تيارېده، دورآت يې زين کړ او سپور شو او روان شو او د سيلۍ په شان د چنلي بڼل نه لرې ووت. په سبا يې، دلي مهتر آسونو ته سر وربښکاره کړ. گوري چې نه دورآت شته او نه گنجي حمزه، پوه شو چې اوبه له ورځه تېرې دي، په غضب او چينغو کوراوغلو ته راغی او راوينی يې کړ او ورته يې وويل: «پاڅه چې نور د خوب وخت نه دی، گنجي حمزه دورآت تښتولی دی!»

په چنلي بڼل کې غوغا گډه شوه. يارانو، ښځو او نارينه وو، د کوراوغلو په ملامتولو شروع وکړه: «مگر تا ته مو نه وو ويلي، چې په هر کس او ناکس باور کول په کار نه دي؟ فرق نه لري که د پهلوان آس بوځي يا يې ښځه، دواړه د ده ناموس دي. تر اوسه زموږ له ډاره د چنلي بڼل په آسمان کې مرغۍ نه شوه الوتلاي. د کوراوغلو او چنلي بڼل او يارانو له نامه به خانان، پاشاگان او سترخان لږېدل، خو اوس گوري چې زموږ کار دې ځای ته ورسېده چې يو بې نامه او نښانه گنجی بوډا راغی له دې ځايه يې آس وتښتاوه او لاړ. همدا نن او سبا، چې هر ځای ته خبر ورسېږي له هرې لورې به دښمنان زموږ پر خوا مخه کړي. کوراوغلو تا په خپل لاس داسې کار وکړ، که چېرې ټول جهان سره لاسونه يو کړي وای، نه يې شو کولای. اوس وگورو چې دورآت به له کومه پيدا کړی؟»

کوراوغلو وويل: «دورآت نه شته خو قيرآت شته. ورباندې سپرېرم او ځم دورآت پيدا کوم. لږ مې ملامت کړی.»

نگار بي بي رامنځ ته شوه او وې ويل: «ولې به دې نه ملامتوو؟ تا د چنلي بټل قانون مات کړ. مگر تا پخپله موږ ته نه دي ويلي، چې د بې ځايه مينې او رحم د احساس قرباني نه شو؟ مگر تا پخپله نه دي ويلي، چې ځينې وخت يوه بې ځايه مينه په زړه او خيانتونه او کشالي په ځان پسې راوړي؟ تا پخپل بې ځايه رحم او شفقت سره چنلي بل ته د جاسوسانو او خيانتکارانو پښې راوغزولې.

ته څه پوهېږې چې دغه جاسوس له کومه راغلی وو او دورآت يې چېرته بوت چې ته وايې ورپسې ځم او پيدا کوم يې؟ دورآت لاړ او اوس بايد د غليم بريد ته منتظر اوسو... د چنلي بټل اوسپنيز ديوال درز کړی، دا کار به زموږ غليمان خوشاله او زړه ورکړي.»

کوراوغلو سخت په غصه وو، خو څنگه چې پوهېده پخپله دې گناهکار دی هېڅ غږ يې نه کاوه او يوازې يې د قهر او خپگان له زوره خپل بریتونه ژوول او تاوېده راتاوېده به.

ناڅاپه جگ شو او **ايواز** ته يې مخ ورواړه او وې ويل: «ايوازه! ماته شراب راوړه!»

پهلوان ايواز شراب راوړل. کوراوغلو اووه جامه شراب يو په بل پسې پر سر راواړول. بيا يې دلي مهتر ته مخ واړوه او وې ويل: «آس زين کړه! قيرات يې زين کړ او د هغه مخې ته يې راوست. دغه وخت کوراوغلو گونگ وو او ژبه او شونډې يې نه خوځېدلې. مخ يې دومره سور شوی وو، چې سړي خيال کاوه اوس به اور واخلي. قيرات چې پر خپلې شا کوراوغلو وليد، د هغه په غصه پوه شو، سُم يې پر ځمکه وواهه او داسې دوږې يې راپورته کړې چې پهلوان يې له سترگو پناه کړ. دغه وخت کوراوغلو يوه چيغه

ووېسته که د جگړې ډگر وای نو د لښکر زړه به چاودلی وای او وسله به یې پر ځمکه لوېدلې وای.

قیرآت د کوراوغلو د چیغې په ځواب کې په دواړو پښو ودرېد او وزرې او غاړه یې جگه کړه او داسې وشنېده، چې له لوړو څخه ډېرې ولېږدې او راوغورځېدې او د آواز انگازې یې د چنلي بڼل د غره په سل هاوو ځایو کې تاوراتاو شوې، ته به وایې په سلهاوو آسونه وشنېدل. دغه وخت کوراوغلو او آس یې د گرد او دوږو له منځه د برېښنا په شان ووتل او د غره څخه راکښته شول. لږه شیبه وروسته د چنلي بڼل یارانو د څار د کمر له سره د دښتې په زړه کې یوه سپینه لیکه ولیده چې په تیزی سره لري وځي او سپینه کرښه شاته پرېږدي.

گنجی حمزه د ځان له ډاره په هېڅ ځای کې تم نه شو. آس یې زغلاوه او روان وو. کله به یې شا ته هم کاته او آس به یې واهه. لږه لاره پاتې وه چې څلویښت ژړندو ته ورسېږي چې بیا یې شا ته وکاته، ویې لید د لېرې نه داسې دورې هوا ته پورته کېږي ته به وایې چې خاورې بادیري، لږ چې څیر شو کوراوغلو یې ولید چې قیرآت زغلوې او لوړې ژورې ته هېڅ نه گوري او د سیلۍ په شان را روان دی، که پر ځمکه وغورځیږي زر ټوټې به شي.

د گنجي حمزه خوله وچه شوه، ژبه یې په خوله کې نه چلېده او احساس یې وکړ، چې ډېر پخوا مړ شوی او په قبر کې پروت دی. نور یې له لاسه څه پوره نه وو پرته له دې چې په ډېره منډه یې ځان د ژړندې ور ته ورساوه او راکوز شو او د دورآت جلو یې د ور په درشل پورې وتاړه او په تلوار یې ژړندگري ته غږ کړ، ای ژړنده گره بدبخته، ژر راووځه، دروازې ته دې اجل رارسېدلی دی.

ژرندگري ژر راووت خو په پښو نه شو ودرېدلای، په ډار او اندېښنه يې پوښتنه وکړه: «وروره څه خبره ده؟ زما بودا نه څه غواړي؟»

حمزه وويل: «زه هېڅ نه غواړم. گوره هغه چې را روان دی کوراوغلو دی د چنلي بڼل نه راځي. آسونه يې ناروغه شوي دي، هر راز دارو درمل ورته گټه و نه کړه، نو حکيمانو او کيمياگرو ورته ويلي دي، چې د ژرندگري ماغزه د دې مرض دوا ده او اوس کوراوغلو د ژرندگري په ماغزو پسې گرځي چې آسونه يې ښه شي. که نه نو له آسونو پرته د خانانو او پاشاگانو سره نه شي جنگېدلی. زه حسن پاشا رالېږلی يم، چې ژرندگري خبر کړم چې پر وخت ځانونه بچ کړي. مگر اوریدلي دي نه دي، چې حسن پاشا غواړي چنلي بڼل ته لښکر وباسي.»

ژرندگري وارخطا او غلی وو، آخر يې وويل: «ولې مې نه دي اوریدلي، خو اوس وايه چې څه خاورې پر سر باد کړم؟ اووه اته کسه ډوډۍ خواره لرم چېرته نه شم ټينټېدای.»

گنجي حمزه وويل: «ژر شه جامې دي وباسه زما جامې واغونډه او لاړ شه د ناوې لاندې پټ شه. زه به په يو ډول کوراوغلو تېر باسم او که مې تېر نه باسلو، پرېږده چې ما مړ کړي. ته ښځه او اولاد لرې. هېڅ مې زړه نه غواړي چې اته کسه ډوډۍ خور یتیمان او بې سرپرسته پاتي شي. زه يو وزگار او بې کسه سړی يم، هسې هم له ژونده ستړی شوی يم.»

ژرندگري سمدلاسه خپلې جامې وويستلې او د گنجي جامې يې واغوستلې او لاړ د ژرندې ناوې لاندې پټ شو. گنجي حمزه هم ژر د ژرندگري جامې واغوستلې او ځان يې د اوږو ډېری ته وغورځاوه او سر مخ يې په وړو سپين کړ.

ناڅاپه کورواغلو لکه اجل د ژرندې ور ته راوړسېد او غږ يې وکړ: «ای ژرندگري، ژر بهر ته راوځه!»

گنجی حمزه د ژرندگري په جامو کې راووت او وې ويل: «ما ته وايي؟ په خدمت کې حاضر یم.» کورواغلو وويل: «هغه پر آس سپور، چې همدا اوس له ما نه مخکې دلته راغی، څه شو؟»

گنجي حمزه وويل: «لار، د ناوې لاندې پټ شو. نه پوهېږم چې څه کار يې کړی، چې ته يې وليدي رنګ يې والوت او لار د ناوې لاندې پټ شو. ما ته يې هم وويل چې چا ته يې ځای و نه بنيئم.»

کورواغلو په ټوپ له آسه پلي شو او وې ويل: «ته زما د آس جلو ونيسه، زه پوهېږم چې څه ورسره وکړم.»

بيا يې د قيرآت جلو د حمزه په لاس کې ورکړ او دننه ورغی. ټيټ شو او وې ويل: «حمزه راوځه!»

ژرندگري لا پسې ځان لېرې کړ او وې ويل: «ولې بهر ته درووځم؟ زه هغه ماغزه نه لرم، چې ستا د آسونو مرض ښه کړي. ښه ده چې دلته مړ او بهر ته و نه ووځم.»

کورواغلو وويل: پرېږده احمقه! مرض څه دی؟ ماغزه څه دي؟ درته وایم راووځه. مه مې عصباني کوي.»

ژرندگري بيا ځان لا راکاږه او کورواغلو هم ور ننه وت څو بالاخره د ژرندگري پښه يې ونيوله او بهر ته يې راوويست، خو چې سترگې يې ورباندې ولگېدې وې ليد چې گنجی نه دی، کوم بل سړی دی. هغه وخت پوه شو، چې گنجي حمزه ډېر بد تېر ايستلی دی، فوراً يې بهر ته رامنډه کړه. بهر يې څه وليد؟ گنجی حمزه يې وليد پر قيرآت سپور دی او حرکت ته

تیار، هغه وخت چې حمزه د دورآت پالنه کوله، لنډه آشنایي یې هم د قیرآت سره پیدا کړې وه. سربېره پر دې کوراوغلو په خپله د هغه جلو د حمزه په لاس ورکړې وو او همدا وجه وه، چې حمزه په ډېر لږ نوازش او غوره مالي سره توانېدلای وو پر قیرآت سپور شي. کوراوغلو نور ځمکه او آسمان نه پېژانده. قهر یې سترگې ږندې کړې وې. غوښتل یې توره راوباسي او وار وکړي خو فکر یې وکړ چې که قیرآت یو گام واخلي نو مرغۍ هم د هغه د پوندو گرد ته نشي رسېدلی. بیا به اوبه له ورڅه تېرې شوې یي. له دې کبله لږ په آرام شو او حمزه ته یې وویل: «ای حمزه، تېز راغلی یم. قیرات خولې شوی، که داسې ورباندې سپور شي نو آس به ناروغه شي. راکوز شه لږ یې په لاره بوځه چې خوله یې وچه شي.»

حمزه وویل: «پروا نه لري. بیرته نه لرم. کرار کرار ځم خوله به یې په خپله وچه شي.»

حمزه دا وویل او آس یې روان کړ. کوراوغلو ولید چې حمزه آس ډېر وران زغلوي، جلو یې داسې ټینګ راکاږي چې نږدې دی د آس شونډې څیرې شي. کوراوغلو بې تابه شو او وې ویل: «نمک حرامه ولې زما په مخ کې آس داسې آزاروې؟ مګر نه پوهېږې، چې قیرآت زما د سترگو تور دی؟ د هغه ډوډۍ او مالګې حق دې ښه په لاس راکړ چې تا ته مې درکړې وه.»

حمزه وویل: «کوراوغلو، ته پهلوان یې، د ځوانمردۍ او سخاوت نوم دې تللی، له یوې میاشتې نه لږه مې ستا د دسترخوان جوته خوړلې ده، نو ولې یې راته یادوې؟ تاسره نه ښایي، اوس یو آس څه ارزښت لري، چې دومره عذر او زاري کوی؟»

کوراوغلو وویل: «مکاره حمزه، ټگي او برگي مه کوه. ښه پوهېږې، چې قيرآت يعنې څه. اوس که خانان او پاشاگان واورې، چې قيرآت يې وړی دی، څه پوهېږې چې څومره خوشالي به وکړي؟»

حمزه وویل: «کوراوغلو، زه بايد لاړ شم. دا خبرې دې په ځان وسپاره.» غوښتل يې چې روان شي چې کوراوغلو وویل: «ای حمزه، غور ونيسه وگوره څه درته وایم. پوهېږم چې ته قيرآت نه شې ساتلی. رښتيا ووايه چا چنلي بڼل ته راستولی وي؟»

حمزه وویل: «کوراوغلو، پوه شه او خبر شه، هر څه چې مې په چنلي بڼل کې تا ته ويلي ول، رښتيا ول. دې گنجي سر پر ما باندې دا دومره ښکلې او پراخه دنيا راتنگه کړې ده. هر چېرته لاړم لکه د سپي يې وشړلم. د هېچا نه خوښېده چې زما مخ ته وگوري. اوس قيرآت بيايم حسن پاشا ته يې ورکوم څو زه هم ښه ورځ ووينم او د خپل بخت نه غچ واخلم.»

کوراوغلو وویل: «دا دې خپل فکر وو، که حسن پاشا درته دا لار ښودلې ده؟»

حمزه وویل: «حسن پاشا.»

کوراوغلو فکر وکړ او وې ويل: «ته څه خيال کوې، چې چا پر تا دا توره ورځ راوستې ده؟»

حمزه وویل: «(څه پوهېږم، خامخا زما بخت به همداسې وو. شايد هم خدا... زه څه پوهېږم. يوازې غواړم له خپل بخت نه غچ واخلم.»

کوراوغلو وویل: «حمزه، پر تا هم زموږ د نورو ميليونو هېوادوالو په شان د حسن پاشا غوندې کسانو له لاسه توره ورځ راغلې، ته د دې پر ځای چې له هغوی سره وجنگېږې، مرسته ورسره کوی. ته چنلي بڼل ته، ميليونو

هېوادوالو ته دې خیانت کوې. قیرآت راوله چې بېرته چنلي بڼل ته ستانه شو. ته د چنلي بڼل له یارانو څخه یې او حسن پاشا په وړاندې وجنگېږه، ته له دې لارې کولای شې انتقام واخلي او نورو میلیونو هېوادوالو ترڅنګ نیکمرغه شې.»

ګنجي حمزه وویل: «کوراولغو، ما خپله لاره موندلې ده. خپلو هېوادوالو سره هېڅ علاقه نه لرم. هر څوک د ځان د هوساینې په فکر کې دی. زه لارم.»

کوراولغو وویل: «خیانتکاره، آس راکړه. څومره پیسې غواړې، که شتمني غواړې، دربه یې کړم.»

ګنجي وخنډل او وې ویل: «کوراولغو، تا چې دنیا په خپله لیدلې، مګر نه پوهېږې چې په خپله خدای هم ګنجیان نه شي تېر ایستلای؟ ښه، فرض کړه چې زه له آسه کوز شم، ته ما ژوندی پرېږدی چې هر څومره پیسې غواړم، را یې کړی؟ کوراولغو جان، جوړجاړې نه شم کولای، خوشې مې کړه لار شم اوږده لار مې مخې ته ده. زه توقات ته ځم که ته رښتیا کوراولغو یې، په خپله راشه او قیرآت د حسن پاشا نه واخله، پرېږده چې زه هم له دې لارې نه د شتو څښتن شم. نور له ما نه لاس واخله.»

کوراولغو وویل: «حمزه، پرېږده د آس بیه درته ووايم چې تېر دې نه باسي. د قیرآت بیه له اتیا زره سرکرده، اتیا زره پسونو، او اتیا زره خزانو او پیسو نه، له اتیا زره آسونو او اتیا زره غوایانو نه پورته ده.

حمزه وویل: «کوراولغو، بېغمه اوسه زه قیرآت د دنیا په مال نه بدلوم. حسن پاشا راسره شرط ایښی دی، چې خپله وړه لور دونا بی بی ما ته

راکړي، زه لارم ته هم خپله پوهېږې که قيرآت دې خوښېږي توقات ته راشه
زه هم هلته يم. ژمنه کوم چې درسره مرسته وکړم د خدای په آمان.»
کوراولغو نور ټينگ نه شو او چيغه يې کړه: «څه خايڼه، خو پوه شه، که
سر دې لکه بادرننگ له تنه جلا نه کړم کوراولغو به نه يم او حسن پاشا ته
هم زما پيغام ورسوه او ورته ووايه که ژبه دې د خټ له طرفه را و نه باسم
کوراولغو به نه يم. که کور ورته گور نه کړم، بې غيرته به يم. که قيرآت د
خانانو په وینو کې و نه زغلوم، سړی به نه يم.»

حمزه وويل: «دا ستا او د حسن پاشا ستونزه ده، په ما پورې اړه نه
لري.»

حمزه دا وويل او په آس يې آواز وکړ او د سترگو په رپ کې پناه شو.
کوراولغو يوازې د ژرندي په ور کې پرېوت او چيغه يې کړه. بيا کيناست او
ساز يې سينې ته راتينگ کړ او افسوسناکه ساز يې وغږاوه او عاشقانه او له
کينې نه ډکه سندره يې وويله.

کور او غلو او یاران یې

اوس یې څنگه کولای شو چلې بڼل ته ستون شي او د یارانو مخ ته وگوري؟ که نگار، دلي حسن، دلي مهتر، ایواز د میرچي او غلو او نور پهلوانان پوښتنه وکړي، چې قیرآت دې څه کړ، څه ځواب به ورکړي.

گنجي حمزه یې په سینه داسې داغ ایښودلی و، چې هېڅ سړو اوبو یې درد نه شو کړارولی. ژرنده ولاړه او چوپه وه او څه ځورونکې یوازیتیا وه. ساز یې یوې خوا ته وغورځاوه او پرمخې پرېوت او منگولې یې ځمکې کې ښخې کړې.

شپه شوه. ژرندگري لاپخوا تښتېدلی وو. کور او غلو یو وخت سترگې وغړولې گوري لمر خیره وهلې. ډېر وری وو. دورآت هم ډېر وخت اوربشې نه وې خوړلې. په دې وخت کې یو سړی له دوو غویانو سره چې بار پرې پروت وو، راغی. د کور او غلو نه یې تپوس وکړ: «ملگری، ژرندگري چېرته دی؟»
کور او غلو وویل: «ژرندگري نه شته، اوس زه دلته یم.»

سړی باور نكړه. کور او غلو نور د خبرو مجال ورنکړ او سمدلاسه یې جوالونه د غویانو له شا نه راکوز کړل.

دوه جواله اوربشې وی هغه یې د دورآت مخې ته واړولې. دوه جواله غنم یې په ژرنده واړول چې وړه شي. سړي غوښتل یو څه ووايي چې د کور او غلو غضبناکه کتلو پر ځای کښیناو او ژبه یې گونگه شوه. څو لمر ښه تودېدو، کور او غلو هم وړه اغړلي وو او هم یې ډوډۍ پخه کړې وه. بیا یې د یو غويي سر پری او کباب یې کړ او کیناست خوړلو ته، چې موږ شو سړي ته یې وویل: اکا ما وبخښه چې بیه مې وکړه، څومره پیسې تا ته درکړم؟

مخې ته راشه! له ما مه ډارېږه.

د سړي ژبه تړلی وه، کوراولو د غويي او غمو او اورېشو بیه خو چنده زیاته حساب کړه او هغه ته یې ورکړه. بیا په دورآت سپور شو او د چنلی بڼل پر خوا روان شو

* * *

یاران، نارینه او ښځمنې، کوراولو ته ډېر په اندېښنه کې ول، سترگې په لار ول چې کوراولو به کله راستنېږي. ناڅاپه یې کوراولو ولید چې دورآت یې له جلوه نیولی او راروان دی. سر یې ټیټ نیولی او سر او مخ یې د ژرندگري په شان په وړو سپین دي. هماغه شیبه پوه شول، چې حمزه په خلویښت ژرندو کې، کوراولو تېر باسلی دی. ټولو سرونه ټیټ کړي ول، نه سلام او نه کلام. چا یې د حال احوال پوښتنه هم ونه کړه.

کوراولو چې راورسېد ایواز ورمخې ته شو او وی ویل: ښه سودا دې کړی ده کوراولو، وایه وگورو څومره سر دې دورآت پسې ورکړ؟ ژرندگريټوب دې هم یاد کړی دی، مبارک دې شه.

کوراولو په کراتو مراتو سفرونه کړي ول، خو څه وخت به چې د سفر نه راستون شو هېڅکله د یارانو دومره سوړ چلند سره نه وو مخامخ شوی. ښځو به ورته مخ اړه وو او سړو یې د سلام ځواب نه ورکاوه. د ټولو نه بد د ایواز زهرجنې خبرې وې، چې د غر په څېر درنې او زړه ځورونکې وې. کوراولو داسې حال درلود، چې نژدې وو له سترگو یې اوبښکې روانې شي. په پای کې یې ساز سینې ته جوخت کړ او یوه غمژنه سندرې یې وویل:

آخر تاسې ولې دومره خپه او نيولي ياست؟ ولې ما په يوه موسکا، دوه کلمو خبرو نه خوشالوئ؟ د دنيا شتمني د لاس د ورغوي خيري دی، دا خو وير نه غواړي. ما په يوه موسکا خوشاله کړئ. خپه مه اوسئ. تاسو زما په ځان اور بل کړ. زړه مو راته کباب کړ. زما خپل غم بس دی. نو تاسې ټول مه خپه کيړئ.

ياران دومره خپه شوي ول، چې ان دې خبرو يې زړونه هم نرم نکړل. کوراوغلو ته يې نه کتل. ځينو هم اعتراض پيل کړ: اوس چې زموږ خبره کوراوغلو ته يوه پيسه ارزښت نلري نور په چنلي بڼل کې ولې تم شو. ښه ده هر څوک په خپل کار پسې لاړ شي.

دا خبره په کوراوغلو بده ولگېده. له يوې خوا يې قيأت له لاسه ورکړې وو او له بلې خوا يو بوډا گنجی غولولی وو، اوس هم دا ټول درد او کړاو بس نه وو، چې يارانو ملامتول او بد خوښي پيل کړه. کوراوغلو نور ټينگ نشو او ناڅاپه يې په ځيرې لهجه وويل: ما څوک په زوره ندي ايسار کړي. د هر چا زړه چې غواړي تلاي شي. آس زما خپل مال وو، اوس چې مې له لاسه ورکړ، ورمې کړ په چا پورې اړه نلري.

دې خبرې ياران وبوگونول. په چنلي بڼل کې غوغا گډه شوه. د غاړو څنډو نه يو دوه کسه پهلوانان تگ ته تيار شول. دلي حسن، تانري، تانيمار، ديل بيلمز، قورخو، قانماز چې د کوراوغلو له نامتو سرکردگانو (سرگروپانو) څخه ول او څو نورو سرگروپانو نگار بي بي ته وکتل. نگار بي بي د يارانو منځ کې زښت دروناوی درلود. هغه پر ښکلا او پهلواني سربېره، سخته کار پوه او زيرک وه. يارانو ټولو د دې خبره منله.

نگار بي بي كله چې وليدو د پهلوانانو منځ کې اختلاف پرېوت او نژدی وه چې کار جدایی ته ورسېږي، ودرېده، هغه ټول چې تگ ته تیار ول، بېرته په خپل ځای کیناستل. د میرچي اوغلو، ایواز، ولی مهدی، چوپور، سفر او نور کیناستل. نگار ټولو ته مخ ورواړه او وی ویل: مگر هېر شوي مو دي چې د څه د پاره چنلي بڼل ته راغلي یی؟ موږ دا پنډغالی په خپلو وینو جوړ کړی او تر څو پورې چې ان یو تن مظلوم په هېواد کې وجود ولري، له مبارزې به لاس وانخلو. تر څو پورې چې د چنلي بڼل په شان د خورولي او ورورولي ژوند ټول هېواد او ټولو خلکو لپاره ممکن نشي، موږ حق نلرو سره جلا شو. د کوراوغلو زړه که غواړي کولای شي یوازې لاړ شي. موږ به تر هغې پورې چې سا مو په تن کې وي توره پر ځمکه کینېږدو، مگر هغه ورځ چې د خلکو ټول د بنمنان او ټول مفتخواره د پښو نه وغورځېږي...

نگار بي بي خپله وینا ختم کړه او راغله د ټولو سرگروپانو او پهلوانانو منځ کې کیناسته او د کوراوغلو نه یې مخ واړوه.

په یو داسې وخت کې د نگار قهر د کوراوغلو زړه له غصې ډک کړ. ساز یې راواخیست او په سینه پورې یې ټینگ کړ او د نگار نه په گیلې کولو سره د ساز په غږولو او د سندرې په ویلو پیل وکړ، داسې چې:

ای نگارې، زما ښایستې، تا د چا نه زده کړل چې زما زړه مات کړی؟ آخر ولې د قهرجنې غرخنۍ په څېر راته گوری؟ ته خو هېڅکله له قهر کولو سره بلده نه وی!

نگار څه ونه ویل. ان سر یې هم پورته نه کړ چې کوراوغلو ته وگوري. کوراوغلو ژړلو ته نږدې شوی وو. بیا یې ساز له سینې سره جوخت کړ او په گیلې، زاري او هیلې یې شروع وکړه:

آخر ولې زما نه مخ اړوی، نگارې؟ دوه ټکي خو ووايه، چې پوه شم گناه مې څه ده.

نگار غلې غلې وکاته او په زوره يې وويل: يعنې ستا کار اوس دې ځای ته رسېدلی چې وايې د هر چا زړه چې غواړي لاړ دې شي خپل کار پسې؟ د زرو قدر زرگر پېژني. تا چې له اوس نه په ځان ستاينه شروع کړی، نو څنگه غواړئ له خلکو سره مرسته وکړی او هغوی پاڅون او مبارزې ته راوکاړئ؟ البته د هر چا، چې ستا په شان کار غټ شي، هېڅکله د خلکو قدر او قيمت نه پېژني. موږ دلته نه يو راټول شوي، چې د هر چا زړه هر څه وغواړي ويې کړي. ستا په سترگو او ورځو باندې هم مين شوي نه يو، چې هر څه وايې ويې منو. موږ ستا د زړورتيا او آزاد فکري په خاطر چنلی بټل ته راغلي يو او ستا مشري مو منلی ده. موږ ټول دلته کار کوو او جنگيږو او د خویندو او وروڼو په شان ژوند کوو او ټول حق لرو خپله خبره وکړو او د نورو عیب او سهوه ووايو. که زموږ په منځ کې داسې څوک وي، چې نه غواړي خپل عیب او سهوه ومني البته بايد مخ ورڅخه وگرځول شي، اوس که دا هر څوک وي، که دا زه، مېرمن محبوب، کوراوغلو، دميرچي اوغلو، گورچي ممد يا هغه څوک وي، چې نوی دلته راغلی وي او هېڅ ډول نوم او شهرت نلري.

وايي چې کوراوغلو نوره يوه خبره و نه کړه. د خپلې سهوې نه دومره وشرمېده، چې سر يې ټيټ واچاوه او لاړ په يوه څنډه کې د کبلو پر مخ پرېوت او درې شپې او ورځې تېرې وړی بېحرکته بیده شو.

له بلې خوا ياران هم د خپلو کړو نه پېښمانه شول، سره کيناستل، سلا او مشوره يې وکړه او وی ويل چې: موږ هم بد وکړل، چې کوراوغلو ته د

ډاډگيرنې او خواخوږۍ پر ځای مو هغه ورتلو او لا مو خپه او زړه مو ورمات کړ.

هر څومره چې د کورواغلو شاوخوا وگرځېدل، راوینس نشو. په پای کې د نگار بي بي نه مرسته وغوښتله. دمیرچي اوغلو وویل: نگار، اوس ته باید لاس په کار شی، له تا پرته نور څوک نشي کولای د کورواغلو زړه په لاس راوړي.

نگار وویل: وي دي، پرېردی چې اوس بیده شي، کله چې غواړي راوینس به شي تاسې ټول خواره واره شی، بیا به ایواز هغه زما خواته راولي. زه پوهیږم چې څنگه کورواغلو د لاسه کړم او ټول سره پخلا کړم. یاران هر یو خپل خپل ځای ته لاړل. اوس د کورواغلو حال واوری.

په دریمه ورځ یې خوب ولید، چې په توقات کې پر قیرآت سپور او د حسن پاشا مخې ته ولاړ دی او چیغې وهي او د میدان سړی غواړي. ناڅاپه له خوبه راپاڅېده او ایواز یې ولید چې سر ته یې ناست دی، داسې چې ته به وایی د دنیا ټول غمونه یې په زړه کې راټول کړي او له دوو خبرو سره به د پسرلي د ورېځ په شان په ژړا سر شي.

د کورواغلو زړه د ایواز په لیدو سره لمبه شو. ساز یې سینې ته جوخت کړ او یوه غمژنه او له شوره ډکه سندره یې وویل:

ایواز، له څه وجې دومره خپه یې؟ سر مې غواړئ؟ ځان مې غواړئ؟ څه غواړئ، وایه! دغسې خپه او غمژن مه اوسه تر څو کورواغلو ژوندې وی بایده نه ده د غم دوږه پر چنلی بټل پرېوځي.

ایواز وویل: پاڅه، کورواغلو پاڅه، څو ټول ستا په انتظار دي.

کوراوغلو ساز پر ځمکه کېښود او وی ویل: ایواز، آیا ممکنه ده د چنلی بئل ښځې او سړي بیا هم ماته منتظر وي؟ ما هغوی دومره خپه کړيدي چې نور به زما مخ ته څوک و نه گوري.

ایواز وویل: کوراوغلو، دا څه خبره ده چې ته یې کوی؟ ته زموږ مشر یې. کوراوغلو وویل: څو قیرآت راونه گرځوم، یارانو خوا ته نشم ورتلای. ایواز وویل: په دې صورت کې نور څه ته معطل یې؟ پاڅه جامې واغونده، وسله واخله او څه. کوراوغلو پاڅېد. یودوه قدمه نه و تللی، چې د ساز او سندري غږ یې تر غوږ شو، دومره سوزناکه او دومره د افسوس نه ډکه وه چې په آسمان کې یې مرغان د الوتلو څخه منعې کول. کوراوغلو شاوخوا ته وکتل، ناڅاپه یې نگار ولیده، چې ساز یې پر سینه د یوې غونډۍ د پاسه د ونې لاندې ولاړه او ساز آواز یې پیل کړی او کوراوغلو رابلې.

د کوراوغلو نور طاقت ونشو او د نگار خوا ته ورغی. کله چې د غونډۍ سر ته ورسېد او په ورشو کې یې قدم کېښود، څه یې ولیدل؟ ویې لیدل چې د چنلي بئل د ښځو او نارینه وو یارانو په گډون یو دوستانه مجلس جوړ شوی، دسترخوانونه غوړېدلي دي، خواړه او شراب تیار دي، پهلوانان، ښځې او نارینه چارچاپېره ناست دي خو هېڅوک نه خبره کوي او نه ډوډۍ ته لاس وروړي ټول کوراوغلو ته منتظر ول.

کوراوغلو مجلس ته راغی، دغه وخت د ښکلولو او پخلا کېدلو بازار تود شو، پهلوانانو او کوراوغلو هر یو د دوستۍ او پخلاینې څرگندونه کوله. ایواز د مجلس منځ ته راغی او ساقیتوب یې وکړ. ټولو خوړل او څښل او خوند یې ترې واخیست او خپگان او گیلې هېرې شوې.

له حسن پاشا او گنجي حمزه څخه د کورواغلو انتقام

کورواغلو له گنجي حمزه سره خپل سرگذشت هغوی ته واوره. پهلوانانو هر یو د هرې څنډې نه وویل: زه همدا اوس ځم قیرات راولم او د حسن پاشا سر په نېزه کې راوړم.

کورواغلو ټول غلي کړل او وی ویل: ښه ده چې زه په خپله آس پسې ولاړ شم. قیرات ماته سترگې په لار دی. دغه وخت کورواغلو راپورته شو او له سر نه یې تر پښو پورې یې جنگي جامې واغوستلې، تېره توره یې تر ملا کړه، سپر او ډال او نور جگړیز لوازم یې راوخیستل او پوستین یې واغوست او ساز یې پر ولي ځانله یې پیاده د توقات لار ونیوله. شپه او ورځ یې مزل کاوه، سر یې بالښت و نه لید او سترگو یې خوب؛ څو د توقات ښار ته ورسېد. تیاره خوړېدله. کورواغلو د یوې بوډۍ ښځې ور وټکاوه، بوډۍ ښځې ور بېرته کړ. کورواغلو بوډۍ ته څو روپی وړکړې چې خواړه ورته تیار کړي او پرېږدي چې د دې په کور کې شپه تېره کړي.

د ماښام ډوډۍ یې چې وخوړه او دسترخوان یې ټول کړ، بوډۍ د کورواغلو ساز ته پام شو او وی ویل: مینه! اوس ساز دې راواخله لږ څه ووايه چې یې واورو.

کورواغلو وویل: نیاجانې، اوس د خوب وخت دی، سبا سهار به یې درته وغږوم.

بوډۍ وویل: سبا زه د حمزه بیگ واده ته ځم. که غواړی اوس یې وغږوه او که نه غواړی مه یې غږوه.

کورواغلو وویل: حمزه بیگ څوک دی نیاجانې!

بودی وویل: حمزه بیگ د حسن پاشا زوم دی... نه بهروندکی او زړه ور
خوان دی. وایی یو کوراوغلو... نه پوهېږم څه شی دی.... ته یې پېژنې؟
کوراوغلو وویل: ښه، نوم مې ورله اوریدلی دی؟

بودی وویل: حمزه لاړ او د هغه آس یې نیولی راووست، حسن پاشا ده
ته د «بیگي» لقب ورکړ او سربېره پر دې یې خپله لور «دونا بی بی» هم
ورکړه. سبا یې واده دی. زه به هم د جونو او ناوی خدمت وکړم. باید سبا
وختي پاڅېږم او لاړه شم.

کوراوغلو وویل: نیاجانې! ته پوهېږئ د کوراوغلو آس چېرته ساتي؟
بودی وویل: د حسن پاشا په غوڅله کې. خو وایی آس لېونی دی.
هېڅوک خوا ته نه پرېږدي. د حسن پاشا ټول مهتران یې ټپیان کړيدي.
اوس ورته وربشی او وابښه د غوڅل د بلې له سوري نه غورځوي.
هغه څه چې د یادولو وړ ول کوراوغلو یاد کړل او اخر یې وویل: نیاجانې،
ستړی یم ښه ده چې بیده شم.

بودی وویل: واوړه... وگوره څه وایم. ښه ده ته هم سبا واده ته راشی او
ساز وغږوی او سندری ووايي، روپی به لاس ته راوړی. ټوکې ندي، د پاشا
د لور واده دی.

لنډه دا چې بیده شول. سهار کوراوغلو پاڅېده او د تېرې ورځ په شان یې
جامې واغوستلې او یو څه روپی یې بودی ته ورکړی او وی ویل: که شپي
ته راغلم په دغو روپو به راته خواړه تیار کړی او که راغلم ستا شوی.

* * *

کوراوغلو تلو تلو خو د حسن پاشا مانی ته ورسېد، هلته یې څه ولیدل؟
داسې یو جشن یې ولید، چې تر اوسه یې چا ساری نه و لیدلی، د مجلس
خلکو چې واورېدل چې یو ناآشنا عاشق راغلی دی، خوشاله شول او
کوراوغلو یې په راکښلو راکښلو د واده مجلس ته یووړ.

حسن پاشا د کوراوغلو ونی او تنې ته نظر واچاوه، داسې عاشق یې ولید
چې لوړه ونه، سرور ولي او د غوايي په څېر خټ لري او بریتونه یې د غورو
تر نرمو اووښتي دي. لنډه دا چې هېڅ ورته والی له هغو عاشقانو سره نلري،
چې ده لیدلي دي. پوښتنه یې وکړه:

- عاشقه د کوم ځای یې؟

کوراوغلو وویل: د آن برقاف

پاشا وویل: کوراوغلو پېژنې؟

کوراوغلو وویل: ډېر ښه یې پېژنم. په داسې بلا یې اړولی یم چې خو
دنیا ودانه وي، هېر به مې نشي.

حسن پاشا پوښتنه وکړه په څه بلا؟

کوراوغلو وویل: پاشا دې سلامت وي، کوراوغلو یو لعنتي لېونی آس
لري قیرآت ورته وایي.

د پاشاگانو نه یو تن غوښتل څه ووايي، خو حسن پاشا یې مخه ونیوله
او بیا یې کوراوغلو ته وویل:
- ښه، ویل دې.

- هو، قربان، ښه آس دی، افسوس چې لېونی دی. یوه ورځ د ورځو
نه تللم، همدا ساز می هم پر ولي پروت وو، سمدلاسه یوه ډله رانه تاو شوه
او سترگې راته وتړلې او له ځان سره یې بوتلم. چېرته لارم او څنگه لارم، نور

ورباندې نه پوهېږم. چې سترگې مې وغړولی د غره په سر کې وم او پلن خټی ځوان مې مخې ته ولاړ وو. مه وایه چې دلته چنلی بټل دی او هغه پلن خټی ځوان هم خپله کوراوغلو دی. ولې یې زه هلته وړی وم یو عجیبه او د اورېدو داستان لري. مه وایه چې بیا دغه آس لېونی شوی دی. هر څومره دوا درمل یې وکړل گټه یې ونکړه. هېڅوک نه پرېږدي چې ورباندې سپور شي. هر څوک چې جرئت وکړي او ورنژدې شي په لغتو او غاښو یې ټوټی ټوټی کوي. کوراوغلو یو حکیم او کیمیا گر دوست درلود، ورپسې ورځي او پیدا کوي یې. مور مړی حکیم وایی آس پیرانی شوی دی، باید څوک راشی کیني او درې شپې ورځې ورته ساز وغږوي او ورته لوبی ووايي څو پیریان یې پرېږدي او ترې لاړ شي. هغه وخت کوراوغلو په ساز غږولو او لوبو ویلو بلد نه وو، نو په عاشق پسې گرځېدل چې زه بېچاره یې گیر کړم. غرض دا چې سر مو نه خوړوم، زه یې تیله کړم او د آس مخې ته یې وغورځولم. نو دغه درې شپې او ورځې راباندې څه تېر شول، خدای پوهېږي.

حسن پاشا په وارخطايي پوښتنه وکړه: آس څنگه؟ حال یې ځای ته راغی؟

کوراوغلو وویل: پوره ځای ته راغی. له هغه ورځې نه کوراوغلو د ساز او آواز یادول پیل کړ. وایي اوس هم په لس پنځلس ورځو کې یو وار بیا آس بی سوره کېږي، نو کوراوغلو ساز راخلي او سندرې وایي او د آس حال خپل ځای ته راځي.

بيا يو پاشا غوښتل چې خبرې وکړي، حسن پاشا ورباندې سترگې برنډې
کړې او غلی يې کړ. وی ویل: عاشقه، اوس لږ ساز وغږوه او سندره ووايه
چې واورو يې.

کور او غلو وویل: څه ووايم؟

حسن پاشا وویل: تا خو قيرآت ليدلې، ووايه ونه او تنه يې څنگه ده،
نخبني يې څه دي.

کور او غلو وویل: پاشا دې سلامت وي. لعنتي ښه آس دی افسوس چې
لېونتوب يې راپارېږي.

وروسته يې ساز سينې ته جوخت کړ او وی ویل:

پاشا د قيرآت نخبني له ما نه غواړي، قيرآت داسې آس دی چې وزر يې
د ريښمو دي. هسکه يې غاړه چې د جگړې په ډگر کې هېڅکله نه ټيټېږي.
له بهانه يې ملا نړۍ ده او د وري لېوه نه لا خوراکی دی، په توره شپه کې
هم خپله لار مومي. د جگړې په ډگر کې هېڅکله خپله سپرلی نه پرېږدي.
د کور او غلو آس د ده په شان لېونی دی.

حسن پاشا وویل: قيرآت چې دې دومره وستايه اوس زما په غوڅله کې
دی. وايه، کور او غلو نر دی که زه، چې آس مې ترې راوړی دی؟ کور او غلو
ووویل: که رښتيا دې آس ورته راوړی وي نو ته نر يې. خو نر نورې زياتې
نخبني هم لري. واوره دغه نخبني هم لري:

د زړه وړ سپري نخبني واوره: نر په يکي سر د غليم په لښکر وردانگي او
کله چې چيغه کړي او ميدان ته راشي دښمن له تېښتې پرته بله لار نلري.
نر هغه څوک دی، چې د تسليمي سر نه ټيټوي او د مرگ په وړاندې هم د

خپلو ملگرو نه مخ نه گرځوي. دښمن د ناريتوب او زړه وړتيا لافې وهي، خو
نر او زړور بايد د شرمښ نه گډه خلاصه کړي.

حسن پاشا وويل: عاشقه، دا نخښې چې دې وويلې لرم يې. ته به يې
په خپله هم وگوري. اوس راجگ شه، چې قيرآت ته ورشو وگورو علاج يې
کولې شي که نه.

کوراوغلو د دې خبرې په اورېدو سره خوشاله شو، خو خپله خوشالي يې
څرگنده نه کړه. وې ويل: ښه وربشو. خو زما شرط دا دی چې زه د غوجلې
نه بهر کينم او ساز غروم. ته هم د دروازې له سوري نه آس ته گوره که دې
وليد زما ساز آواز څه اغېزه وکړه، خبره نشته، دننه ورځم او بيا ساز غروم که
اغېزه يې ونکړه بيا که مې خټ هم ووهی حاضر نه يم غوجلې ته ورشم. آخر
زه پوهېږم چې څومره رذيل حيوان دی.

پاشا ومنله، پاڅېدل او روان شول او د غوجلې مخې ته ورسېدل.
کوراوغلو د ور له سوري نه وکتل ويې ليد چې په قيرآت يې بوی لگيدلی او
سترگې يې ورته نيولي او غوړونه بوخ کړي دي. ځان يې ځنډې ته کړ او
وې ويل: اوس تاسو آس ته گورئ زه هم ساز غروم.

پاشاگانو د مېړيانو او ملخانو په شان راټول شوي ول او د ور له سوري نه
يې غوجلې ته سترگې نيولې وې. کوراوغلو ساز سينې ته جوخت کړ او وې
ويل:

- زموږ د وطن جنگيالي په ډگر کې په مېړانه ودرېږي او د مرگ تر گړۍ
پورې له غليمه نه تېښتي. يوازې نامرده له پېغوره نه شرميري. هېڅکله
گيدې د لېوه غوندې زړه ور ندی. ملگري مې ډله ډله، پر تېزو آسونو سپاره،
مصري توري يې تر ملا هر يو کوراوغلو دی.

قيرآت د کورواغلو د غږ په اورېدو سره دومره خوشاله شو، چې نڅا او گڼا يې پيل کړه، ته به وايي غوځله يې ونړوله. حسن پاشا له ډېرې خوښې نه پوهېده څه وکړي. د دوستانو څنگ ته به ورغی او ويل به يې: وگورئ! څنگه نڅا کوي.

کورواغلو چې لوبه بس کړه، حسن پاشا وويل: عاشقه، ته ژر دننه ورشه، که علاج دې ورله وکړ د دنيا په مال به دې موږ کړم. اوس کورواغلو پوهېږي چې دنيا د چا په لاس کې ده. نور د مېړانې او ځوانمردۍ لافي نه وهي.

ور يې بېرته کړ او کورواغلو يې ورننويست. کورواغلو ساز سينې ته جوخت کړ او عاشقانه سندره يې وويله چې يوازې قيرآت يې غږ اورېده، وروسته يې د قيرآت د غاړې نه لاسونه تاو کړل او په سر او مخ يې ښکلولو. قيرآت هم ځان کورواغلو پورې سولولو او داسي يې ښکلولو چې ته به وايي غوا خپل خوسې څتي.

کورواغلو ناڅاپه ټوپ کړ او په هوش شو، ته به وايي له خوبه راويښ شو. له ځان سره يې وويل: ای نادان زړگيه، څه کوی؟ دښمن درنه چاپېر دی او چاپېر دی او ته ځان په ناڅيرې کې اچوی؟

ژر يې ځان گوښه کړ او وې ويل: پاشا، تاسې څنډې ته شئ. زه آس بهر ته راوباسم لږه هوا وخوري. بيا به يې ستاسو په لاس درکړم ورباندې سپور به شئ. خو پاشا، بايد انعام پوره راکړي. دا کار ډېر سرخوږی لري! حسن پاشا وويل: ډاډه اوسه، دومره طلا دې پر سر وشيندم چې ته ووايي بس دی. خو لږ صبر وکړه څو موږ لاړ شو. ډاږيرو بيا څه کار راپېښ نشي.

پاشاگانو په منډو منډو ځانونه د کلا برج ته ورسول او هلته کښېناستل او سترگې یې غوځل ته نیولې وې. پاشاگان چې لاپل کوراوغلو د آس زین پیدا کړ او د قیرآت پر شا یې کېښود او په تړلو او سمولو یې شروع وکړه. اوس د گنجي حمزه بیگ، د حسن پاشا د زوم حال واورئ.

گنجي حمزه د دونا بي بي د مانۍ بېخ ته ولاړ وو او زاري یې کوله چې ور ورته پرانيزي او دې دننه ورشي. دونا بي بي ورباندې ملنډې وهي او د پاسه یې پر سر او مخ اوبه شیندي. حمزه ناڅاپه ولیدل خلك د کلا د برج په لور منډې وهي، پوښتنه یې وکړه: څه خبره ده؟

وې ویل: خبر نه یې؟ یو عاشق راغلی او د قیرآت درملنه یې وکړه او اوس غواړي قیرآت میدان ته راولي.

د دې خبرې په اورېدو سره د گنجي حمزه زړه ډوب پرېوت او ژبه یې په تالو پورې ونښته او پر هغو پسې یې په منډو او ژړا کولو شروع وکړه. کله چې برج ته ورسېدل، گنجي حمزه ځان حسن پاشا ته ورساوه. او په وېره او رېږدو یې وویل: حسن پاشا، بیچاره شوی، عاشق څوک دی؟ دغه په خپله کوراوغلو دی!

حسن پاشا د مسخرې نه ډکه موسکا وکړه او وی ویل: حمزه پوهېږم چې درد دې څه شی دی، له اوسه دې دونا بي بي نه پرېږدي چې ورشي؟ کېدای شي ورو ورو په لاره او ارامه شي. غم مه کوه. حمزه وویل: پاشا، مخکې له دې چې وخت تېر شي، فکر وکړه. کوراوغلو اوس راځي او کلا درېاندې وړانوي.

حسن پاشا بیا وخندل او وې ویل: ښه، څه چې دونا بي بي درته منتظر ده!

گنجي حمزه له برجہ راکوز شو. بله لاره یې نه وه غوځلې ته راغی، ویې لید چې کوراوغلو پر قیرآت سپور شوی او میدان ته ځي، ورمندۍ او په خندا کې وویل: ای کوراوغلو له قدمونو دې څار شم څه پر وخت راورسېدلی پوهېدلم چې رابشی. ستا له بخته زه هم د روزي څښتن شوم او د بیګي لقب مې واخیست او ...

کوراوغلو د قهر نه په ډک نظر حمزه ته وکتل. حمزه پر ځای وچ کلک شو او رنگ یې د زعفرانو په شان ژېړ شو.

کوراوغلو وویل: حمزه تا له هغه چا سره خیانت وکړ، چې تا ته یې پناه درکړې ده. ستا موخه پیسې، مقام او شخصي ګټه ده. ته خلکو ته له خانانو او پاشاګانو لا هم خطرناک یې، ځکه اقلأ سړی پوهېږي چې دوې دښمنان دي، خو ته د دوست په جامه کې راغلی، او داسې کار دې وکړ چې زه له تا نه ملاتړ وکړم او یاران خپه کړم. په چنلې بټل کې دې بې اتفاقي واچوله او پاشاګان دې زړه ورکړل چې چنلې بټل ته لښکر راولېږي.

حمزه ځان د مړي په شان واچاوه او وې ویل: ستا له قدمونو څار شم کوراوغلو، ما وبخښه. اوس پوه شوم چې څومره سهوه مې کړې ده، وروسته له دې قول درکوم.....

کوراوغلو پرېښود چې خبره تمامه کړي، توره یې راویسته او د گنجي څټ یې ووهو چې لس متره آخوا ولوید. آس یې پونده کړ او قیرآت د شاهین په شان وزرې خورې کړی او والوت او کوراوغلو یې د میدان منځ ته ورساوه. حسن پاشا پاسه د برج نه آواز وکړ: ای، عاشقه، لږ یې آخوا دېخوا په لاره بوځه چې وې وینو.

کوراوغلو قیرآت ته اشاره وکړه او قیرآت په میدان کې دوږي او خاورې
باد کړی چې حسن پاشا له خوشالې یا ښايي هم له ډاره د برج د پاسه په
رېږدو شو او وې ویل: عاشقه، د آس سواري دې هم زده ده!

کوراوغلو خپل ساز راواخیست او وې ویل:

حسن پاشا نور د مېړانې لافې مه وهه، اوس دې لا څه لیدلي دي، توره
وهل مې هم زده دي. مېړني یاران مې که له چنلي بټل نه راورسیري، ښار
او کلا به دې له سربازانو تشه شي، کوراوغلو یم له چنلي بټل نه راغلی یم،
وینې چې د عاشق په جامه کې پر قیرآت سپور یم. دغسې په زرھاوو هنرونه
مې زده دي او غښتلي یم.

د پاشاگانو یو تن وویل: حسن پاشا، زه چې ورته گورم عاشق راته نه
ښکاري، بلا دې لري وي، نه چې پخپله کوراوغلو وي!

حسن پاشا گنې بیده وو او له خوبه راوینښ شو او ولړزېده او وې ویل: نه
زړگيه، کوراوغلو چېرته دی، یعنې موږ دومره احمقان یو چې کوراوغلو راشي
او موږ ټولو نه خړه جوړ کړي او قیرآت بوځي؟

کوراوغلو بیا وایي: موږ ته "مراد بگلی" وایي، په میدان کې په مېړانه
ودرېږو او د لوړو غرونو په سرونو د خانانو او پاشاگانو د کاروانونو مخه نیسو.
په غرونو او دښتو کې شورماشور جوړوو او که چیغه کړم سرتېري دې ښار او
کلا پرېږدي او تښتي.

حسن پاشا ولید چې اوبه یې له سره تېرې او له ورځه اوښتي دي، دنیا
یې په سترگو تورتم شوه او لږزه یې پر اندامونو پرېوته. امر یې وکړ سمدلاسه
د کلا دروازې وتړي او کوراوغلو ونیسي.

کوراوغلو ولید د کلا یوه دروازه وتړل شوه، حسن پاشا یې منع کړ او وې ویل: له قاصده مې خبر واخیست وایي: کلا پنځه لارې لري که چیغه کړم ټولې لارې به خالي شي.

دا یې وویل او غوښتل یې له دویمې لارې لار شي لښکر یې مخه ونيوله، کوراوغلو تېره توره راوويستله او د لېوه په شان چې په رڼه ورځي پر لښکر ورغی او سروڼه د بادرنگو د غرانکو په څېر پر ځمکه غورځېدل خو لښکر دومره ډېر وو چې لار نه خلاصېده.

کوراوغلو راستون شو چې له دریمې دروازې لار شي. هلته هم دومره ډېرې او شگې اچول شوي وې، چې آس په سختۍ سره لاره موندلای شوه. کوراوغلو بیا پر لښکر ورننوت او مړي یې پر مړو ډېرۍ کړل. قیرآت هم په منگلو او غاښونو سره د کوراوغلو نه کم نه وو.

د توقات کلا دریو خواوته وچه او یوې خوا ته یې اوبه دي. د تونا سرکشه سیند(د انوب سیند) وو. حسن پاشا دغه لار خلاصه پرېښې وه چې کوراوغلو یا د سرتېرو په لاس ووژل شي او یا خپله په اوبو ورگډ شي او ډوب شي.

کوراوغلو ولید چې ټولې لارې تړلي دي، هر څومره هم توره وچلوي او سرتېري ووژني لارې به لا بندې شي. د تونا سیند پر لور یې نظر واچاوه وېی لید لاره خلاصه ده، قیرآت یې هغه خوا ته وزغلاوه او وې ویل:

آس به زغلووم څو د دښمن زړه وچوم. نن باید د اوو کالو باج او خراج له پاشا نه واخلم، ځکه قیرآت به لکه لامبوزن د تونا د سیند نه پورې وځي.

دا یې وویل! په اوبو ورگډ شو. اوبه د آس تر غوړونو راوختلې. کوراوغلو ولید چې اوبه ډېرې تېزې دي او آس په ناهیلې سره لاس او پښې وهي. لاسونه یې د قیرآت تر غاړې تاو کړل او چیغه یې کړه:

ای زما هوسی مزله آسه، ای زما شاهین وزره آسه، تېز شه، تېز شه، هر
سهار او مانبام به دې پالنه کوم. د طلا به درته نعل جوړ کړم، هر څرنګه
چې کيږدای شي ما له دې ځايه وباسه او چنلي بټل ته مې ورسوه.
قيرآت د کوراوغلو د آواز په اورېدو سره ګڼې والوت او په لامبو وهلو سره
يې ځان د سيند بلې غاړې ته ورساوه. کوراوغلو راستون شو او وې کتل
حسن پاشا لا اوس هم د برج نه راکوز شوی نه دی، چيغه يې کړه:
ای هې پاشا، دا ځل په برج کې پټ شوی، د لاسه مې ووتلی، بل ځل
به ګورو چېرته به تېښتې. بيا له يو بل سره ګورو!....

دا يې وويل او روان شو، تلو تلو څو چنلي بټل ته ورسېد. قيرآت همدا
چې د چنلي بټل هوا بوي کړه داسې وشېد چې آواز يې په غر او کمر کې
انګازې وکړې. ياران ټول د کوراوغلو نه چاپېر شول او پوښتنه يې وکړه:
کوراوغلو، ستړی مه شی! وايه څه دې وليدل؟ څنګه دې آس پيدا کړ او
را دې ووست؟

کوراوغلو ورته خپل سرگذشت، له ژرندې نيولې تر تونا سيند پورې بيان
کړ. يارانو له دې کبله چې دې يې خپه کړی وو، پيښمانه شول او سروڼه يې
خوړند ونيول.

کوراوغلو وويل: ناراحته کيږی مه، تاسې په حق وی. ما بايد په هر
کس او ناکس باور نه وای کړی او د آس کلي مې ګنجي ته نه وای ورکړی.
اوس کار شوی دی، خو پوه شی چې ماته کوراوغلو وايي!

نګار بي بي وليد چې کوراوغلو بيا له چټې وځي يارانو ته يې سترګه
وواهه او وې ويل: کوراوغلو، موږ پوهيږو چې ته رښتيا کوراوغلو يې، که نه
نو موږ دې پر شاوخوا نه راټولېدو! رښتيا چې مېړنې يې، زړه ور يې، د کار په

چل پوهېږی خو زموږ په منځ کې دې پاتې وي، تګ تور يې او سر او بر دې
زیات تعريف نلري!

یارانو ټولو وځنډل. کوراو غلو په خپله هم وځنډل. بیا يې ساز سینې ته
جوخت کړ او وې ويل:

اې ښایستې چې تور مې بولی، مگر ستا وریځي تورې نه دي؟
څنې دې چې په غاړه پرتې دي، مگر تورې نه دي! ای د چنلي بڼل
ښکلې، د لمر او سپوږمۍ په شان پر سپین مخ دې خال مگر تور نه دی؟
کوراو غلو ته د ځان نه گرانه يې. ساز آواز ته مې غوږ ونیسه، هغه رانجه چې
دې پر سترگو راکښلي مگر تور نه دي؟

دبۍ - ۱۳۴۷

اې کينې، ته هم د مينې په شان سپېڅلې يې ! موږ نشو
کولای خلکو ته خپله مينه ثابته کړو، مگر دا چې د
خلکو له دښمنانو سره کينه وکړو.

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library